

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра філології

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
Особливості мововживання в селі Велика Добронь Ужгородського району у XXI столітті

Гіді Еріка Петра Іванівна

Студентка IV-го курсу

Освітня програма: 014 Філологія «Мова і література угорська»

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена Вченою радою ЗУІ

Протокол № 7/27 жовтня 2020 року

Науковий керівник:

Марку Аніта Ласлівна
доктор філософії, доцент

Завідувач кафедрою філології:

Берегсасі Аніко Ференцівна
доктор габілітований, доцент, професор

Робота захищена на оцінку _____, «___» _____ 2021 року

Протокол № _____ / 2021

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

Кафедра філології

Кваліфікаційна робота
Особливості мововживання в селі Велика Добронь Ужгородського району у XXI столітті

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Виконала: студентка IV-го курсу

Освітня програма: 014 Філологія «Мова і література угорська»

Гіді Еріка Петра Іванівна

Науковий керівник: **Марку Аніта Ласлівна**

доктор філософії, доцент

Рецензент: **Дудич Катерина Іванівна**

доктор філософії, доцент

Берегове
2021

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Filológia Tanszék

A NAGYDOBRONYI NYELVHASZNÁLAT SAJÁTOSSÁGAI A 21. SZÁZADBAN

Szakdolgozat

Képzési szint: alapképzés

Készítette: Hidi Erika Petra

IV. évfolyamos hallgató

Képzési program: 014 Filológia «Magyar nyelv és irodalom»

Témavezető: Dr. Márku Anita

PhD, docens

Recenzens: Dr. Dudics Katalin

PhD, docens

ЗМІСТ

I. Вступ	6
1.1 Тема та мета роботи	6
1.2 Гіпотеза.....	6
1.3 Хід дослідження.....	6
II. Про використання угорської мови на Закарпатті	8
2.1 Характеристика північно-східного діалектного регіону	8
2.2 Про великодобронський діалект.....	9
2.3 Мовні версії. Розділеність мови та мовних варіантів	11
2.4 Великодобронський діалект у соціолінгвістичних дослідженнях	12
2.5 Роль школи у передачі знань ,пов’язаних з використанням регіональних мов	14
2.6 Значення мовного ставлення у навчанні на Закарпатті угорської рідної мови.	16
2.7 Зміни діалектних установок	17
III. Особливості великодобронського діалекту у ХІ столітті	19
3.1 Обставини, хід, спосіб онлайн опитувань у колі жителів села Велика Добронь та учнів Великодобронської ЗОШ	19
3.2 Результат дослідження.....	20
3.2.1 Результат дослідження, проведеного у колі дорослих жителів.....	20
3.2.2 Результати дослідження, проведеного у колі учнів 8-11 класів Великодобронської ЗОШ.....	34
IV. Узагальнення	47
Резюме	49
Додатки	51
Список використаної літератури	62

Tartalomjegyzék

I. Bevezetés	6
1.1 A munka tárgya és célja	6
1.2 Hipotézisek	6
1.3 A kutatás menete.....	6
II. A kárpátaljai magyar nyelvhasználatról	8
2.1 Az északkeleti nyelvjárási régió jellemzői.....	8
2.2 A nagydobronyi nyelvjárásról	9
2.3 A nyelvváltozatok. A nyelv és a nyelvváltozat elkülöníthetősége.	11
2.4 A nagydobronyi nyelvjárás a szociolingvisztikai kutatásokban	12
2.5 Az iskola szerepe a regionális nyelvhasználattal kapcsolatos ismeretek közvetítésében	14
2.6 A nyelvi attitűd jelentősége a kárpátaljai magyar anyanyelvoktatásban	16
2.7 A nyelvjárási attitűdök változása	17
III. A nagydobronyi nyelvhasználat sajátosságai a 21. században	19
3.1 A nagydobronyi lakosok és a Nagydobronyi Középiskola diákjai körében végzett online kérdőíves felmérés körülményei, menete, módszere	19
3.2 Kutatás eredményei.....	20
3.2.1 A kutatás eredményei a felnőtt lakosság körében végzett felmérés alapján.....	20
3.2.2 A kutatás eredményei a Nagydobronyi Középiskola 8-11. osztályos diákjai körében végzett felmérés alapján.....	34
IV. Összefoglalás	47
 Rezümé	49
 Mellékletek	51
 Felhasznált irodalom jegyzéke	62

I. Bevezetés

A nyelv az emberi kommunikáció egy olyan eszköze, amelynek segítségével gondolatokat, érzéseket fejezünk ki. Az életünknek ez olyan lényeges része, amely által megismerjük a körülöttünk lévő világot, ugyanis a nyelv segítségével leszünk a társadalom részei is. A nyelv rejt magában identitást, hovatartozást. A nyelv, amelyen egy egyén beszél, meghatározza a személyiségét, illetve elárulja hovatartozásunkat.

Szakedolgozatom témája A nagydobronyi nyelvhasználat sajátosságai a 21. században. Ezt a témát érdekesnek vélem kutatni, ugyanis Nagydobrony települését mintegy nyelvjárászigetként is számon tartják. Ennek következtében érthető, hogy a nagydobronyi lakosok sajátos nyelvhasználattal rendelkeznek. Hasznos lehet ennek a témának a boncolgatása, mivel a 21. századra sok változáson ment keresztül a társadalom, azonban még mindig „fellelhető” a sajátos nyelvhasználat.

Ezt a témát kérdőíves módszerrel fogom kutatni. A kérdőívek eredményei alapján kívánom majd bemutatni a Nagydobronyban élő emberek sajátos nyelvhasználatát, amely jelen van napjainkban, vagyis a 21. században is. Vizsgálom még, hogy a nagydobronyi emberek, hogyan viszonyulnak az államnyelvhez illetve különböző nyelvváltozatokhoz, valamint, hogy a nagydobronyi emberek körében beszélnek-e még nyelvjárást, vagy egyáltalán ismerik-e a kifejezést. Továbbá, kíváncsi lennék arra, hogy az általuk beszélt nyelvet, mennyire tartják szépnek, inkább a fiatalok beszédét tartják szebbnek, vagy inkább az idősebbekét? A kitöltött kérdőívek eredményei alapján szeretnék választ kapni arra, hogy a nagydobronyi lakosok igazítják-e beszédüket az adott szituációhoz.

Feltételezésem szerint az adatközlők nagy része a saját települése magyar beszédét szépnek tartja, s véleményem szerint, azt gondolják, van különbség a szomszéd és a saját településük beszéde között. Valószínűsítem, hogy a megkérdezettek többsége szerint 50 év múlva is ezt a különleges nyelvhasználatot fogják még használni, és szerintük különleges az a nyelvhasználat, amin a településen beszélnek. Feltételezem továbbá, hogy az nagydobronyi emberek úgy gondolják, hogy inkább az idősebbek beszélnek a nyelvjárást.

Kutatásomat Nagydobronyban fogom végezni. 100 darab online kérdőív alapján kívánom bemutatni a nagydobronyi emberek 21. századi sajátos nyelvhasználatát. A Nagydobronyi Középiskola 8-11. osztályos diákjai körében is vizsgálom a nyelvjáráshoz való viszonyulást illetve azt, hogy a fiatalabb generáció ismeri és használja-e napjainkban a nyelvjárást.

Különböző településeken élő emberek tulajdonságai és szemléletmódja is több tekintetben eltérő lehet. Ezek az eltérések konkrétan megmutatkozhatnak a

nyelvhasználatban és bizonyos nyelvi formákhoz való hozzáállásban is. Jellemző, hogy a városokban, leginkább a fővárosban élő lakosság hajlamos a stigmatizációra, míg a vidéken élő emberek inkább megértőek a nem standard nyelvi formákkal kapcsolatban (Kontra 2003a: 181–185).

Viszont ez az összefüggés fordítva is működik, mivel nyelvészeti kérdés tekintetében tudjuk, hogy egy adott ország különböző részein másképp beszélnek az emberek. Sándor Klára kutatása arra mutat rá, hogy ha nyelvjárást beszélő emberektől kérdezzük meg, történt-e már olyan velük, hogy nyelvhasználata alapján felismerték, hová való, akkor sok igenlő választ kapunk (Sándor 2004: 42).

Nagyon sok elméleti és gyakorlati kutatáson alapuló tanulmány azt bizonyítja, hogy a legtöbb ember, akinek magyar az anyanyelve, valamely regionális változatát beszéli anyanyelvének, még ha ennek nincs is tudatában. Ezek a kutatások azt mondják, hogy csak egész iskoláskorban kezdik el tanulni az egyének a standard nyelv írott és szóbeli normáit (Jánk 2019: 31–46).

II. A KÁRPÁTALJAI MAGYAR NYELVHASZNÁLATRÓL

2.1 Az északkeleti nyelvjárási régió jellemzői

Minden természetes nyelv nyelvváltozatok együttese. A nyelvváltozatok mintegy kapcsolatrendszerként alkotva töltik be rendeltetésüket. A nyelvváltozatoknak megvan a saját maguk különlegessége, sajátossága. Minden nyelvváltozat egyedi a többihez képest. Tulajdonképpen a nyelvváltozatokat csak részleges differencia jellemzi. A legnagyobb eltérést szókincsükben, működésbeli hatókörükben, illetve társadalmi tekintélyükben figyelhetjük meg (Kiss 2017:199-221).

A kárpátaljai magyar nyelvjárásokat az északkeleti magyar nyelvjárási régióhoz sorolják. Egységesen kárpátaljai magyar nyelvjárásokról azonban nem beszélhetünk. Épp ezért többen többféle osztályokra, típusokra osztják a Kárpátalján használatos nyelvjárásokat (Beregszászi – Cserniczkó 2007:16).

Kiss Jenő (2001: 292) az északkeleti régió nyelvjárásait három nyelvjárás csoportra osztja, s leírja, milyen települések nyelvjárásai tartoznak oda:

1. Szabolc-szatmári, bereg-ugocsai. Ebbe a csoportba Munkács és Huszt nyelvjárásait sorolja.
2. Ungi, ide az Ungvári járás és a szomszédos Kelet-Szlovákia í-ző nyelvjárásait sorolja;
3. A volt Máramaros vármegye helyi nyelvjárásai, melyek nem alkotnak egységes csoportot.

A nyelvészek a kárpátaljai magyar nyelvjárásoknak több típusát szokták csoportosítani, annak megfelelően, hogy egyes nyelvjárások között milyen különbségek figyelhetők meg. A kárpátaljai magyar nyelvjárásokat Horváth Katalin (1976: 54) hangtani szempontok szerint csoportosította:

1. Aknaszlatina nyelvjárása és a Rahói járás nyelvterületei;
2. Visk, nyelvjárásziget a Huszti járásban;
3. A Nagyszőlősi és a Beregszászi járás nyelvjárásai;
4. Salánk nyelvjárása a Nagyszőlősi járásban;
5. Badaló (Beregszászi járás) és Dercen (Munkácsi járás) nyelvjárása;
6. Nagydobrony (Ungvári járás) és Beregrákos (Munkácsi járás) palóc nyelvjárászigetként;
7. Az Ungvári és Munkácsi járás nyelvjárásai.

Juhász Dezső a kárpátaljai magyar nyelvjárásokat illetően több hangtani jellemzőt is említ. Az itteni nyelvjárásokra hangtanilag jellemző a középső nyelvállású félig zárt

palatális, illabiális rövid magánhangzó, az *ë* fonéma hiánya. Jellemző a diftongusok ejtése is, mint például *főüd*, *ajtóú*, stb. Gyakori a szótagzáró *l* pótnyúlásos kiesése az *-ol/öl* hangkapcsolatokban (*vóu t*, *bóu t*, *szóu gál*), valamint a *j*-zés (*jány*, *mejjem*, *pájinka*) (Juhász Dezső 2001: 292–293).

2.2 A nagydobronyi nyelvjárásról

Nagydobrony Kárpátalja legnagyobb magyarlakta településeként is ismert. Ezt a falut a kutatók nyelvjárás szigetként is emlegetik (l. Horváth 1976: 54–55; Balogh 1991; Juhász 2001: 294). A szomszéd települések nyelvhasználatától eltérő mindennapi beszéd, a sajátosságos nyelvhasználat Herman Ottónak is feltűnt. Ezután nem sokkal Lehoczky Tivadar úgy emlegeti Nagydobrony községét, mintegy palóc nyelvjárású települést. Törös Béla (1910: 4), Horváth Katalin (1976: 55) és Balogh Lajos (1991) is felfigyelt a falu palócos sajátosságaira.

Móricz Kálmán Nagydobronyról írt értekezésében említést tesz arról, hogy számolni kell egy eddig figyelmen kívül hagyott lehetőséggel, ami nem más, mint hogy a palóc nyelvjáráshoz a nagydobronyi embereknek nincs közük. Azok a jelek, amelyek utalnak valamiféle hasonlóságra, tulajdonképpen archaizmusok. A palócoknál ezek még régről, a honfoglalás idejéről megmaradt jellemvonások.

Móricz Kálmán Nagydobrony című könyvéből (Móricz 2016:239–247) még alaposabb betekintést nyerhetünk a nagydobronyi nyelvjárásba és annak sajátosságaiba. Ebben a könyvben említést tesz arról is, hogy a nagydobronyi ember bárhol járjon, beszédéből azonnal felismerik, olyannyira kiválik a környék nyelvjárásától.

A nagydobronyi nyelvjárásnak több kiemelkedő jellegzetessége ismert. A legmeghatározóbb az az ajakkerekítés nélkül képzett (illabiális) rövid *ã* és az ajakkerekítéses (labiális) hosszú *ā* hang megléte. Ezek a köznyelvi *a* és *á*-t helyettesítik, vagyis azok megfelelői. Azonban ez a tény egy kis helyesbítést igényel, ugyanis az igaz, hogy az *a* helyén többnyire *ã*-t találunk (*apa- ãpã*, *kapa-kãpã*, stb.), de zárt szótagban az *l*, *r* és *j* mássalhangzók előtt az *a* megfelelője a hosszú labiális *ā*: *alma- ālmā*, *barna-bārnā*, *pajta-pājtā*. A köznyelvi *á*-t minden helyzetben a hosszú labiális *ā* váltja fel.

A dobronyi beszédben sokszor megjelenik a kettőshangzó, amelyek helyettesítik az *é*, *ó*, *ő* hosszú magánhangzókat, például: *erdő-ērdeü*, *kés-keis*, *szó-szau* stb.

A nyelvjárás több meghatározó jegye közül kiemelkedik az *í*-zés, ami azt jelenti, hogy aránytalanul nagy az *í* hang megterhelése a köznyelvi *é* rovására: *kék-kík*, *verés-verís*, *érik-írík*, stb. Ugyanez megfigyelhető az *ú* és *ű* magánhangzóknál, melyek kiszorítják az *ó*-t és az *ő*-t: *lő-lú*, *kő-kú*, *fészű-fisű* stb.

Gyakran tapasztalni lehet a nagydobronyi emberek beszédében a magánhangzó rövidülést olyan típusú szavakban, mint például *tűz* (*tiüz*), *víz* (*viz*), *út* (*ut*) stb.

Az olyan szavakban, amelyekben az *l* hang előtt *o* vagy *ü* magánhangzó áll, utána pedig (leggyakrabban *d*, *t*, *n*) mássalhangzó következik, akkor kiesik az *l*, az előtte álló magánhangzó pedig megnyúlik: *föld-főd*, *holnap-hónap*, *bolt-bót* stb.

Az alábbi birtokos személyragok *-uk*, *-tik*, *-juk*, *-jük* többes szám harmadik személyben *-ok*, *-ek*, *-ök*, *-jok*, *-jek*, *-jök* alakra váltanak, például *lovuk-lovok*, *könyvük-könyvök*, *zsebük-zsebek*, *lábuk-lábok* stb.

A *-z*, *-s*, *-sz*, *-zs* végű szavakban hosszú mássalhangzót figyelhetünk meg egyes és többes szám harmadik személyű birtokos személyragok előtt: *háza-hāzzá*, *házuk-hāzzok*, *garázsa-garázssá*, *rekesze-rekessze* stb.

Gyakori, hogy a szavak végi *n* mássalhangzót az *ny* váltja fel, ugyanígy az *l*-t a *j* mássalhangzó: *tulipán-tulipány*, *ököl-ökøj* stb.

A Dobronyi beszédben a magánhangzó nem nyúlik meg az *-ért* és *-ig* rag, illetve az *-é* birtokjel előtt: *fa-ig*, *kecskeír*, *Gézajé*. A *-d* és *-t* végű igékhez kötőhangzó nélkül kapcsolódik az *-n* és *-l* kezdetű toldalék: *tánítani*, *kérdlek*, *jávitni* stb.

Jellemzőek az *amott*, *amarra*, *amonnán* stb. határozószók, amelyeknek van két fokuk. Az egyik az *-él* előtag, ami ha a határozószó előtt áll. Ez jelzett távolság rendkívül nagy voltát mutatja: *élámott*, *élámonnan* stb. A *hová?*, *hol?* kérdésre felelő családi rag a *-ná*, *-ne*: *Mejek Bálagná*. A honnan kérdésre felelő családi rag a *-núl*, *-nűl*: *Szanyinúl jövök*.

Tárgyas ragozásban azok az igék, amelyek mély hangrendűek, magas hangrendű toldalékot kapnak: *mosi*, *mositok*, *mosik*.

A nagydobronyi nyelvjárás azért is különleges, mert van egy egyedi mondatípusa, amely a jelző vagy a határozó nyomatékosítására, jelentésének fokozására szolgál. *Nem vót áz kicsi, őján nagy vót hogy*.

Mai napig használatos a *lâ* mutató-nyomósító szócska. Ez állhat a mutató vagy személyes névmással kifejezett határozó, jelző, tárgy vagy alany mellett: *Tedd le odâ lâ*. A kettős tagadás is gyakran megfigyelhető Dobronyban: a *sem* helyett elterjedt *a se nem*: *Én se nem ákártám elmárádni tülle*.

A fentebb felsorolt nyelvjárási különlegességek vagy sajátosságok különböző mértékben figyelhetőek meg az nagydobronyi, nyelvjárást beszélő emberek körében, ugyanis leginkább az idős emberek őrizték meg ezeket az archaikus vonásokat. Móricz leírja könyvében, hogy a fiatalok, akik eben a községben élnek, igyekeznek szabadulni ezektől a területi sajátos nyelvhasználatoktól (Móricz 2016:239–247). A nagydobronyi

nyelvjárással Tóth Péter (2016) is foglalkozott. Kutatásába több kárpátaljai települést is bevont, mint például Beregrákost és Kajdanót is. Ezeken a településeken is felfedezni vélt palócos tájnyelvi sajátosságokat. Akárcsak Balogh Lajos, Tóth Péter is a palóchoz hasonlítja Nagydobrony nyelvjárását. Elmondható tehát, hogy Tóth Péter is településtörténeti okokat valószínűsít a palócos jelenségek mögött (Tóth 2017:185–190).

Az egyik legjellegzetesebb sajátossága a palóc nyelvjárásnak az az illabiális á-zás. Ez egy régisége a palóc nyelvjárásnak, amit megőriztek. Horger Antal A magyar nyelvjárások c. könyvében a következőt írja: „A palóc nyj.-oknak e sajátosságát a laikusok rendszeren »tótos«-nak tartják, vagyis tót hatásnak tulajdonítják, a bácsm.-i községeket pedig szerb hatásnak, de ez egészen téves felfogás, mert éppen ellenkezőleg: napjainkig megőrzött ősrégi magyar sajátosság” (1934: 78). Balogh Lajos e jelenség állapotáról Nagydobronyban a következőket dokumentálta: „Azok körében, akik még beszélnek az archaikus nyelvjárást, valóban eléggé általános az illabiális á használata. Ez hangszínében, realizációjában megegyezik a palóc ajakkerekítés nélküli á-val [...]. Előfordul természetesen labiálisabb ejtismód is” (1991: 64). Nagydobronyban mai napig él ez a tájnyelvi jelenség, vagyis napjainkban is megfigyelhető az á-zás.

2.3 A nyelvváltozatok. A nyelv és a nyelvváltozat elkülöníthetősége

A kutatók sok-sok éve próbálják meghatározni azokat a szempontokat, ami alapján nyilvánvalóvá válik, hogy tulajdonképpen mit nevezünk nyelvnek, s mit nyelvváltozatnak? Azonban erre a kérdésre szinte nem lehet választ találni mindössze nyelvészeti szempontok alapján. Ezért meghatározni azt, hogy a világon hány nyelv van, nyelvészeti tényezők mellett csak különböző szempontok (vallási, politika, társadalmi, etnikai) közös figyelembevételével lehetséges (Bartha 1998). Könnyű lenne azt mondani, hogy akik egyforma nyelven beszélnek, azok értik meg egymást. Azonban a valóságban ez a probléma jóval összetettebb. Nagyon sok példát lehetne felhozni annak igazolására, hogy akik azonos nyelvet beszélnek, nem értik egymást, s még többet arra, hogy akik különböző nyelvet beszélnek, nincsenek megértési gondjaik. Az előbbi hétköznapi esete a „kínai nyelv”, amelyet együttes írásrendszer fog össze. Utóbbi esetre jó példa a mandarin és katonai „változatok”, amelyek annyira különbözőek, hogy a beszélőik nem értik meg egymást (Bartha 1998:17–18).

A nyelvi változatosság magyarázatához nem elegendő a földrajzi tényező, a kölcsönös érthetőség vagy a nyelvtani egyezések mértéke. A kölcsönös érthetőség szintjére hatást gyakorol úgy a csoportok közötti társadalmi kapcsolatok kiterjedtsége, vagy egymás nyelvéhez kapcsolódó attitűdje, mint a szókészlet vagy grammatikai egyezések mértéke. A

norvégok és a dánok jól megértik egymást akkor is, ha anyanyelvükön beszélnek, mégis azt mondják, hogy más nyelven beszélnek. Azok az emberek, akik a holland-német határ mentén élnek, sokszor jobban megértik a másik fél által használt változatokat, mint a saját sztenderd nyelveiket. Ez a jelenség nem csak itt figyelhető meg, hanem mindenütt, ahol közeli rokonnyelvek élnek egymás mellett (Bartha 1998: 17–18).

Olyan külső szempontok sem működnek, mint például: nyelv az, amelynek szótára és nyelvtana van. Mint ahogy az sem, hogy nyelv az, amelynek írásbelisége van. A nyelvi mivoltuk ugyanígy nincs köze ahhoz sem, hogy van-e mögötte álló államiság. Ugyanis, ha elfogadnánk ezeket a feltételeket, a nyelvek nagy részét nem tekinthetnénk nyelvnek. Mára már szállóige vált Max Weinreich mondatából, miszerint: „a nyelv olyan dialektus, amelynek hadserege és flottája van”. Bár meglehet, kissé eltúlozva, de azt fejezi ki, hogy kulturális és politikai döntés kérdése, hogy egy nép minek tarja nyelvét. Kiváló példa erre a volt Jugoszlávia nyelve, amit a 90-es évek előtt szerbhorvátnak hívtak. Napjainkban már ezen a területen négy önálló nyelvet különböztetünk meg. Láthatjuk tehát, hogy amíg a nyelv a közös államot szimbolizálta, addig neve is közös volt, viszont amikor az új államok függetlenségét akarják jelképszerűen erősíteni, nemcsak saját nevet adnak nyelvváltozatuknak, hanem mintegy önálló nyelvként tartják számon. A fentebb leírtak tehát arra mutatnak rá, hogy sem nyelv és nyelv sem pedig nyelv és nyelvjárás között nem lehet éles határt húzni nyelvi szempontokat nézve (Sándor 2016: 44–46).

2.4 A nagydobronyi nyelvjárás a szociolingvisztikai kutatásokban

Az 1990-es évek második felétől kezdődően olyan kutatások indultak meg, melyek a nyelvhasználat vizsgálatára irányultak, ám ekkor már figyelembe vették a társadalmi szempontokat és körülményeket is. Csernicskó István (1998) *A magyar nyelv Ukrajnában (Kárpátalján)* című írása az első ilyen felmérés eredményeként született meg 1988-ban. Ennek a kiadványnak a segítségével kiszélesedik a látóköreink a terület politikai, gazdasági, s ezzel összefüggésben nyelvi helyzetéről is.

2000-ben végeztek egy kérdőíves felmérést Iskola 2000 néven, amelyben 675 tanuló nyelvhasználatát kívánták vizsgálni (Beregszászi–Márku 2003: 179–207). Ebben a vizsgálatban a nagydobronyi iskola 32 diákja vett részt. Teljesítményüket Csernicskó István vizsgálta *Valóban különleges-e a (fiatal) nagydobronyiak nyelvjárása?* című előadásában (2004: 126–129). Azt a konzekvenciát vonta le, hogy nyelvhasználatukat tekintve, valóban eltérnek a környező nyelvjárásoktól, viszont ha más iskolák tanulóihoz viszonyítva mérik a teljesítményüket, lényegesen nagy különbség nem mutatkozik.

A magyar nyelvterületen a nyelvjárások megítélése nem túl kedvező. Ezt számos felmérés is bizonyította, s ha jobban megnézzük, talán mi magunk is tapasztalhatjuk. Több olyan előítélet és téveszme is terjed, ami tudományosan nincs alátámasztva. Kárpátaljai embert arról kérdezve, hogy szerinte mi a nyelvjárás, vagy kik beszélnek tájszólással, több esetben azt a választ kapjuk, hogy tájszólás az, ahogyan Dobronyban beszélnek (Csernicskó–Márku 2007: 230).

A 60-as években is felfigyeltek már erre a dialektológusok, hogy általában az emberek azt a beszédet tartják helyesnek, amit ők, illetve környezetük beszél, s amit nem tartanak helyesnek, azt másoknak tulajdonítják (Imre 1963: 279–283).

Lakatos Katalin 2006 és 2008 között végzett egy kérdőíves felmérést 1490 diákkal, amelyben a kárpátaljai iskolások nyelvi tudatát vizsgálta (Lakatos 2010). Az 1490 diák közül 93 nagydobronyi tanuló is kitöltötte a kérdőívet. Munkájában szemléltetni kívánja, hogyan nyilatkoznak a nyelvjárásokról, illetve környezetük és saját nyelvhasználatukról (Dudics Lakatos – Tóth 2017:185–190).

Statisztikailag lényeges különbségek mutatkoznak a kutatás során. 68,8%-uk a kérdezetteknek azt válaszolta, hogy nem érzékel lényeges különbséget saját települése és a szomszédos települések beszéde között. A nagydobronyi diákok 53,8%-a válaszolta ezt. A vizsgálat során az Előfordult, hogy gúnyoltak beszéded miatt? kérdés kapcsán már lényeges különbség figyelhető meg. Azt valószínűsítjük, hogy azok az egyének, akik nyelvjárásban beszélnek, vagy az északkeleti nyelvjárás régió sajátos jegyeit használják, többször is találkozhattak kellemetlenséggel, amikor ezeket a jegyeket használták. Viszont a válaszadók saját bevallásuk szerint nem így van. A nem nagydobronyiak 24,1%-a azt mondja, már gúnyolták beszéde miatt. A dobronyi megkérdezettek csupán 11,8%-a adott igenleges választ. Arra kérdésre, hogy a lakóhelyükön beszélnek-e nyelvjárást, 72% válaszolt igennel, a nem nagydobronyiak közül pedig 52,8%-a nyilatkozott így. Az adatközlők 33,3%-a vallja, hogy ő maga is beszél nyelvjárásban. Ez több mindent is jelenthet. Például megpróbálnak elhatárolódni a lakóhelyük nyelvhasználatától, de valószínűbb, hogy a megfelelési kényszer uralkodik egy általuk felállított vagy feltételezett elvárásnak (Dudics Lakatos – Tóth 2017:185–190).

A kutatás eredményei azt mutatják, hogy a nagydobronyi fiatalok tudatában vannak, hogy a település, ahol élnek nyelvhasználatilag eltér a környező településektől. A válaszadók nagy arányban azt mondják, hogy beszélnek náluk nyelvjárásban, viszont sokkal kevesebb azoknak a száma, akik azt mondják, ismerik ezt a változatát az anyanyelvüknek (Lakatos, 2010).

2.5 Az iskola szerepe a regionális nyelvhasználattal kapcsolatos ismeretek közvetítésében

Parapatics Andrea könyvében említést tesz arról, hogy miért is kell vagy kellene olyan kérdésekkel foglalkozniuk a pedagógusoknak, illetve tanítványaiknak, amelyek a nyelvjárásokra vonatkoznak. Tulajdonképpen leírja, hogy azért szükséges, mert a nyelvjárás megjelenik az élő nyelvhasználatban, illetve hozzátartozik az anyanyelvi műveltséghez is. Továbbá, szükséges, mert azon gyerekek, akik az iskolában használják a nyelvjárást, legyen szó róla akár egy beszélgetés keretén belül vagy írásban, rájuk nézve hátrányt jelenthet, ha a köznyelvi norma megközelítéséből nézzük. A köznyelvi norma szerint ugyanis a nyelvjárási jelenségek hibának vélhetők. Felelőtlenséget jelentene, ha ezt a kérdés mind a tanulói teljesítmény, mind pedig a tanári értékelés szempontjából nem vennénk figyelembe. Mindezen túl a szerző azt is leszögezi, hogy a legújabb kutatások szerint, ha a gyerek képes elkülöníteni anyanyelvváltozatát, illetve az iskolában megtanult köznyelvet, az már úgynevezett kognitív hozadékkal is járhat (Parapatics 2020).

A nyelvészek között mára már nem vita tárgya a magyar nyelv többközpontúságról szóló szociolingvisztikai szemlélet. Formálisan jelen van a tanárképzésben is, azonban jellemző, hogy a nyelvi gyakorlatban még mindig negatív attitűd van jelen a nem standard nyelv használata esetén. Részben ezt nevezhetjük olyan örökségnek, ami az évek alatt ránk maradt, vagy aminek hatása alatt vagyunk, ugyanis leginkább olyan területen élő emberek hajlamosak erre, akik diktatúrákat éltek meg. Egy sokáig tartó folyamat lenne, ha a belső hozzáállást kellene megváltoztatni. Ennek legeredményesebb módszere az lenne, ha megreformálásra kerülne az oktatás tartalma. Parapatics Andrea értekezésében ezekről a problémákról ír és ezek megoldására is tesz javaslatot különböző hazai, valamint nemzeti szakirodalom feltérképezésével. A szerző leírja az előszóban, hogy mindezzel célja egy olyan eljárás kidolgozása, amely nagy segítséget nyújthat a pedagógusoknak tanításuk során a dialektológiai ismeretek tekintetében. Ezzel az eljárásnak vagy szakmódszertannak célja még a pozitív szemlélet kiformálása, illetve emellett segítséget nyújt, hogy „saját viszonyulásunk is olyan méltányos lehessen tanórai viselkedésünk során, amilyen szándékunkban áll” (Parapatics, 2020:8).

Parapatics Andrea több kutatást is végzett, köztük az idősebb nemzedék nyelvjárási tudatát is kutatta, valamint magyarországi, azon belül a tapolcai gimnázium diákjainak is felmérte tájszóismeretét. Vizsgálta, hogy a szülők, nagyszülők milyen nyelvi attitűddel rendelkeznek. Úgy véli, hogy a fiatalok attitűdjeit jelentősen befolyásolja azoknak az embereknek a nyelvi viselkedése, akik a környezetükben élnek vagy nevelőként vannak

jelen az életükben. Ugyanis ezek a személyek hozzájárulnak a szocializációhoz, legyen az figyelmeztetés, megjegyzés, vagy épp tanácsadás (Parapatics, 2020:14–34).

Abban a vizsgálatban, melyben a szerző az idősebbek nyelvi tudtát kívánta vizsgálni, az Új magyar nyelvjárási atlasz (ÚMNYA) nyolc kutatópontjának szociolingvisztikai interjúit elemezte. A következő eredmények születtek: az adatközlők nagy része úgy véli, különbözik a fiatalok és idősök beszédmódja és más települések nyelvhasználatához képest is érzékelhető a különbség. Az adatközlők zöme még nem került olyan helyzetbe, amikor szégyellte volna magát beszédmódja miatt. Egy település kivételével arra a kérdésre, hogy kik beszélnek a régi tájszólást, mindenhol azt válaszolták legtöbbször, hogy az idősebbek. A válaszadók nagytöbbségének tetszik saját településének a beszédmódja, és sajnálnák, ha ez kiveszne (Parapatics, 2020:14–34).

Kiss Jenő (2017) szerint kijelenthető, hogy többé-kevésbé 12,5–13 millió magyar ajkú ember spontán beszélt nyelvhasználatában zömében regionális. A nyelvjárási beszédmód tulajdonképpen mindenhol jelen van, bármikor és bárhol találkozhatunk vele. Ez azt jelenti, hogy nem csak kisebbségi környezetben van jelen, hanem Magyarországon is megfigyelhető, s nem kizárólagosan ott is csak falvakban, hanem városokban is találkozhatunk vele (Kiss 2017: 201).

Parapatics Andrea, mint fentebb említettem, készített egy vizsgálatot a fiatalok tájszólásmertetére vonatkozóan, s vizsgálta, miként van jelen azok nyelvhasználatában. A szerző ezzel a vizsgálattal azt a hipotézist kívánja igazolni, hogy a MNYA.-ban közölt tájszavak közül több olyan szó is van, amely a mai fiatalok szókincsében is jelen van, legyen az aktív vagy passzív formában. A vizsgálat célja, hogy a kapott eredmények cáfolják azt az általános tévhitet, miszerint a nyelvjárások eltűnését jósolják (Parapatics, 2020:35–64).

A vizsgálat a tapolcai gimnázium hallgatói körében történt, melyben a szerző a tájszólásmertetet volt hivatott felmérni papíralapú kérdőíves módszerrel. A tájszavak kiválasztásának több szempontja volt:

- 1) Olyan szó legyen, mely nem hangtani vagy alaktani szempontból hordoz területi jegyet, hanem valódi tájszó.
- 2) Olyan szó legyen, amely ma is használatos, a mindennapi vidéki élet része, így annak használata a gimnazista diákok körében is fontos.

A tanulók feladata a következő volt: jelölniük kellett, használják-e a leírt tájszót, használják-e szülei, nagyszülei, írják körül, mit jelent a megadott szó, s ha használják, írjanak rá rokon értelmű megfelelőt. A kérdésekből fény derülhetett arra, hogy van-e olyan

szó, amelynek ismerik a jelentését, de nem használják, valamint van-e olyan, amit nem használnak, nem is ismernek, azonban már hallottak róla.

A megkérdezett tájszavak 13,6%-át a többség ismeri és használja. A tájszavak nagy részét az adatközlők körülbelül fele ismerte. A szavak jelentésének 15,9%-át vagy nem ismerték vagy hibásan adták meg. A vizsgálat eredményeképp összességében tehát elmondható, hogy a fiatalok használnak tájszavakat, s ezzel az oktatási folyamat során is számolni kell (Parapatics, 2020:14–34).

2.6 A nyelvi attitűd jelentősége a kárpátaljai magyar anyanyelvoktatásban

A különböző nyelvjárási jelenségek, a nyelvjárások vagy a nyelvjárást használó személyek különös figyelmet kaptak mindig is az anyanyelvoktatásban. Az erre való különös figyelem nem kelthetett és nem is keltett jó érzést olyan személyekben, akik nem köznyelvi változatot tanultak meg elsőként. Az otthonról hozott beszédet illető vélemények, melyeket elsőként vagy óvodában, vagy iskolában hallanak, befolyással bírhatnak a későbbi előmenetelre is.

A kisebbségi nyelvváltozatokra hatást gyakorol az államnyelv is, amely a mindennapi értekezések természetes része (l. Karmacsi 2003a: 74–82, 2003b: 58–63, 2004: 97–105; Márku 2013, Gazdag, 2014). Az államnyelv hatását a magyar nyelvű tantervek illetve a tankönyvek nem vették figyelembe, ebből kifolyólag nem kerültek kiemelésre ezek a jellemzők (Csernicskó–Beregszászi, 1996:29–38). Ennek okán meglehetősen könnyen kialakulhat az az attitűdtípus, melyet Kiss Jenő (Kiss 1998: 315–317; Kiss szerk. 2001) szégyenlő-önfeladónak nevezett, amikor olyan véleményt alkotnak magyar beszédünkről, amely teljesen negatív hangvételű. Ez a vélemény vagy ítélet azon magyar emberek számára, akik határon túl élnek, nem csupán a nyelvjárásukra, hanem magára a nyelvre is vonatkozhat. A nyelvmegtartás szempontjából ez nem kedvező.

A felcserélő módszer eredményessége nem mondható elégségesnek, ugyanis nem sikerült a köznyelv normáinak elsajátítása. Több olyan kárpátaljai és magyarországi felmérés eredményei bizonyítják ezt, amelyek vizsgálata a köznyelvi norma ismeretére irányultak iskolások körében (Beregszászi–Márku 2003: 179–207; Felde 1992: 177–191; Kiss 1996: 403–415; Lakatos 2011: 139–144).

Két nagyszabású kutatásban kapott eredmények – Iskola 2000 elnevezésű kutatás (Beregszászi–Márku 2003: 179–207) és Lakatos Katalin 2006-2008 között végzett felmérésének eredményei – azt igazolják, hogy a diákok nagy számban standardnak vélték olyan kifejezést, nyelvi alakot, melyet a tanterv helytelennek ítélt, vagyis nem felel meg a köznyelv normáinak (Lakatos 2010, 2011: 139–144).

A kárpátaljai magyar iskolák pedagógusai korábban továbbképzés illetve ismeretterjesztő írások által megismerkedhettek a hozzáadó szemlélettel, amelyet a felcserélő helyett ajánlottak. A 2005-ös évben megjelent az új magyar nyelv tanterv, amely hivatalosan az additív módszereket helyezte előtérbe és ajánlotta. Ebben az évben tehát a magyar anyanyelvoktatásban egy változás következett be. A bevezetőben a szerzők kimondják, hogy milyen fő céljai vannak az anyanyelvoktatásnak. Fő célja közé sorolják azt, hogy a tanuló rendelkezzen az anyanyelv eszközeivel, annak változataival, legyen birtokában az anyanyelv stílusainak, műfajainak, illetve tudja ezeket alkalmazni a kommunikációs célnak megfelelően, beszédtevékenysége különböző területein (Kótyuk 2005: 3). A 12 osztályos tantervhez készültek olyan tankönyvek, amelyek feladatai egyre gyakrabban utalást tesznek a kétnyelvű környezetre.

A 2010-es évben Ukrajnában újra 11 osztályos oktatás állt be. Ehhez természetesen új tantervet és tankönyvet is szükségeltetett létrehozni. Azonban sajnos napjainkig sem nyomtatták ki a magyar tantervet és elméletileg a hozzáadó szemléletet közvetíti továbbra is.

Beregszászi Anikó nyelvész, a 10. és 11. osztályos tankönyvek írója, s emellett nevéhez köthető az a módszertani kiadvány, mely 2012-ben látott napvilágot. Mindezen át A lehetlent lehetni című könyve többek között tartalmaz olyan feladatokat, melyek figyelembe veszik a kétnyelvű környezetet, körülményeket, illetve olyan feladatokat is 5-9. osztály számára, amelyek a hozzáadó szemléletet követik. Sajnos azóta mind a tantervek, mind a hozzájuk készült tankönyvek szemléletében jelentős változás következett be (Beregszászi – Dudics Lakatos 2019, 2020)

2.7 A nyelvjárási attitűdök változása

Kiss Jenő (2001c:224) szerint a nyelvi attitűdök társadalmi eredetűek, nem pedig nyelvi alapúak és ezek összefüggésben állnak azzal, hogy a társadalmi viszonyulás hogyan módosul. Minden nyelven másként kerül megítélésre a nyelvjárás. Azonban jellemző, hogy leginkább a dialektusokat negatív szemmel ítélik meg. Balogh Edgár megfigyelése is tanúsíthatja, hogy a magyar nyelvben is vannak negatív megítélések. Ő a szociológiai helyzetet mérte fel a kárpátaljai magyar falvakban még az 1930-as években. A kárpátaljai magyar falvakkal szemben elmondható, hogy például a skandináv országokban vagy épp a német nyelvterületeken sokkal nagyobb tekintélye van a nyelvjárásoknak. Különbségek lehetnek egyazon nyelv területi változatainak tekintélye között is. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint az, hogy a székely nyelvjárást ma is legszebbnek tartják a magyar nyelvváltozatok körében.

Régen megjövendölték, hogy a nyelvjárások ki fognak veszni, ám ez téves jóslásnak bizonyul, ugyanis mai napig élnek egyes területeken. Kiss Jenő (2001a: 51) ezt azzal magyarázza, hogy ebben a globalizálódó világban már nincs annyi alkalom a beazonosításra. A nyelvjárás ennek okán értékelődött fel, ugyanis egy erre megfelelő eszközként említi a nyelvjárást, amelyről azt mondja állandóan „kéznél van”. Régebben a kultúrák kialakították azt a lehetőséget, hogy képesek legyenek azonosítani étkezési vagy öltözködési szokások szerint, ám mára csökken ezek lehetősége olyan dolgok miatt, mint a tömegtájékoztatás, vagy a szórakoztatás egységesítő hatása.

III. A NAGYDOBRONYI NYELVHASZNÁLAT SAJÁTOSSÁGAI A 21. SZÁZADBAN

3.1 A nagydobronyi lakosok és a Nagydobronyi Középiskola diákjai körében végzett online kérdőíves felmérés körülményei, menete, módszere

Nagydobronyt Kárpátalja legnagyobb magyarlakta településeként tartják számon. Ez a falu az Ungvári járáshoz tartozik. A települést két fontosabb út keresztezi: egyrészt az Ungvár–Beregszász közötti közút, valamint az Ungvár–Munkács országút. Nagydobrony szomszédtelepülései:

- délre Bátyú (8,6 km), ahol a településhez legközelebbi vasútállomás található, valamint

- nyugatra Kisdobrony (3,1 km),

- keletre Csongor (6 km).

Lakossága: 1910-ben 3033–közülük 3027 magyar; 1940-ben 3978, 1944-ben 4007, 1969-ben 4550, 1982-ben 5187, 1989-ben 5550, ebből 5250 magyar, 1991-ben 5600 (Botlik – Dupka 1993:207–209). A legfrissebb, 2001-es adatok szerint Nagydobrony állandó lakossága 5607 fő, amelyből 5072 magyar nemzetiségű. Százalékban 90,5% magyar, 3% ukrán és 6% cigány (Molnár – Molnár, 2005:82–85).

A Nagydobronyi Középiskola 1953-tól működik. Jelenleg az intézmény 960 férőhelyes. Az 1950-70-es években az iskola négy külön épületben működött, azonban az 1976-77-es évek alatt felépült a ma is működő tanintézmény. Jelenleg az iskolában 741 diák tanul, akik közül többen másfaluban élnek. Kisdobronyból, Csongorról, Tiszaágtelekről illetve Nagydobronyból is járnak ide tanulni a gyerekek. A tanintézménynek 35 osztálya és 71 szakképzett pedagógusa van.

Kutatásomat szülőfalumban, Nagydobronyban végeztem. A vizsgálat kérdőíves módszerrel valósult meg. Elsősorban a Nagydobronyi felnőtt lakosság körében mértem fel a 21. századi nyelvhasználati sajátosságokat illetve a Nagydobronyi Középiskola 8-11. osztályos diákjai körében is vizsgáltam a nyelvjáráshoz való viszonyulást. Munkámban figyelmet fordítottam arra, hogy az adatközlők életkora tükrözze valamelyest a település lakosságát, tehát legyenek közöttük fiatalok és idősebbek egyaránt. Ezt azért tartottam fontosnak, hogy a kérdőív elemzése során nyilvánvalóvá váljon, hogy a nagydobronyi fiatalok, illetve az idősebbek hogyan viszonyulnak a különböző nyelvváltozatokhoz. Tartalma szerint a kérdőív különböző típusú kérdésekre tagolódik: a nyelvjárásokhoz, a

nyelvjárási beszélőkhöz való viszonyról, az államnyelvhez, az anyanyelvhez való viszonyról, valamint a különböző nyelvváltozatokhoz való viszonyról.

A felnőtt kérdőívet 101 ember töltötte ki, melyből egy adatközlő válasza nem ide való, ugyanis születési helye és lakhelye is Batár. Tehát összesen 100 felnőtt kérdőív eredményét kívánom bemutatni a következőkben. A diák kérdőívek közül 75 válasz érkezett, így 75 különböző válasz összesítését szemléltetem a továbbiakban.

A helyzetre való tekintettel a kérdőívek szétosztása online történt, google űrlapok segítségével. Ez nem okozott nehézséget az adatok elemzésekor, sőt, megkönnyítette munkámat. Azért választottam ezt a módszert, mert ez bizonyult a leghatásosabbnak ahhoz, hogy minél több információ birtokába jussak rövid időn belül.

3.2 A kutatás eredményei

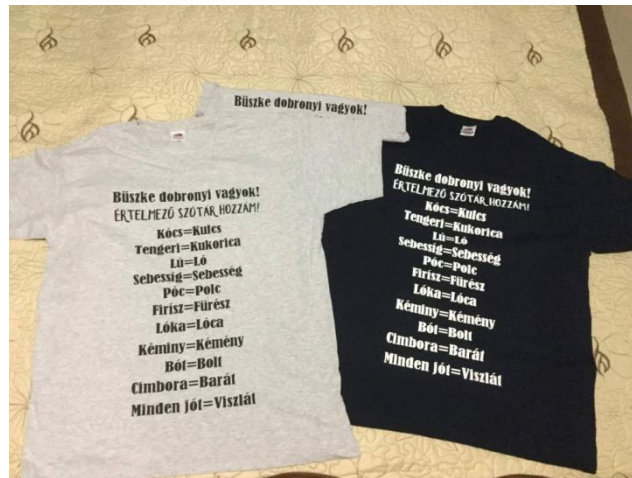
3.2.1 A kutatás eredményei a felnőtt lakosság körében végzett felmérés alapján

Az online kérdőív 101 emberhez jutott el, melyből egy kitöltő válasza nem releváns a lokációhoz kötött kutatás szempontjából (születési hely és lakhely is Batár település), ezért a számításokban 100 különböző vélemény összesített eredményét mutatom be.

A kutatás első felében Nagydobrony felnőtt lakossága a célközönség. A vizsgálat résztvevői között némileg egyenetlenül oszlanak meg a nemi arányok. Mindez magyarázható a demográfiai változásokkal, illetve az adott ország társadalmi kihívásaira válaszként megélt reakcióval. Jelenleg a lakosság nagy része, tudományosan nem bizonyított nagy százaléka (hiszen a 2001-es „Összukrajnai népszámlálás” óta hivatalosan nem mérték fel az ország lakosságának számát), külföldön tartózkodik. Meglehetősen előnyös szempont, hogy munkavállalás szempontjából jobb lehetőségek kíváncsoznak. Nem hivatalos megállapítás, de helyi lakosként, beszélgetve az idősebb generációval, az a tapasztalat, hogy a falu fiatalabb korosztálya az, aki külföldön keresi a munkalehetőségeket. Általánosan más községekre az jellemző, hogy a családok férfi tagja, valamint a fiatalabbak helyezkednek el külföldön. Nagydobrony azért más némileg, mert a faluban sok család mezőgazdasággal foglalkozik, ami olyan terület, ami megköveteli a férfiak jelenlétét, így inkább a fiatalabb korosztály indul külföldre.

A 21. században is jelen vannak a nagydobronyi nyelvhasználatnak különböző sajátosságai. Mintegy ráhangolódásként kérdőívem első kérdésében arra kérem az adatközlőimet, hogy soroljanak fel olyan szavakat, amelyeket a megadott képen is láthatnak. A képen egy pólóra nyomtatott „értelmező szótár” szavai szerepelnek. Ezek

olyan szavak, amelyek Dobronyban használatosak, azonban máshol elvétve vagy egyáltalán nem jellemző használatuk.

A nagydobronyi lakosok a következő szavakat sorolták ide:

- sánc-árok
- szíp-szép
- láptó-létra
- hamburkázik-leesik
- kokojós, totjós-tele
- kas-kosár
- hónap-holnap
- ott la-ott
- az la-az
- fejjeg-felleg
- vót-volt
- vék-lék
- furikk-talicska
- pizsorál-tüzel
- hallitok-halljátok
- lajbi-mellény
- kíp-kép
- pricep-utánfutó
- fíl-fél
- mán-már
- föld-föld

- murkó-sárgarépa
- út-őt
- mog-mag
- sifony-szekrény
- kolompír-burgonya
- findzsa-bögre
- négy-négy
- levonó-matrica
- ducskó-farönk
- spór-gáztűzhely
- kű-kő
- lű-lő
- kapja-kapi
- gerincs-gerinc

Több olyan Nagydobronyra jellemző vonás is megjelenik a felsorolt szavak között, amelyet a Móricz Kálmán (2016) Nagydobrony könyvében említ, mintegy sajátosságként. Ilyen például az *í*-zés, ami annyit takar, hogy az *í* hang megterhelése aránytalanul nagy a köznyelvi *é* rovására. Az adatközlőim által felsorolt szavakban több ilyen szó is megjelenik, ilyen például a *szíp*, *nígy*, *fíl*, *kíp*. Továbbá, ugyanez a jelenség megfigyelhető az *ú* és *ű* magánhangzókra vetítve. Ezek kiszorítják az *ó* és *ő* hangokat. Az adatközlők által felsorolt szavak ehhez a jelenséghez a következők: *lű*, *kű*, *űt*. A nagydobronyi lakosok körében elterjedt a *la* mutató-nyomósító szócska használata. A felsorolt szavak között is többször megjelent. Megjelentek olyan szavak még, amelyek csak a nagydobronyi emberek körében használatosak. Ilyen például a *pizsorál*, amely azt jelenti, hogy valaki a szabad ég alatt tüzel, vagy ilyen a *gerincs*, ami gerincet jelöl, illetve többek között a *sajáta* is, ami saláta jelentésben közismert.

A beérkezett 100 kitöltött űrlapon szereplő adatok alapján a nemek aránya a következőképpen oszlik meg: 78 nő, illetve 22 férfi. A legfiatalabb, fiatal felnőtt adatközlő 17 éves, a legidősebb kitöltő pedig nyugdíjas korosztályú, 66 éves.

Életkori megoszlás	Adatközlők száma
17-20	23
21-30	32
31-40	20

41-50	18
51-60	6
61-66	1

1. táblázat Az adatközlők életkori megoszlása (N=100)

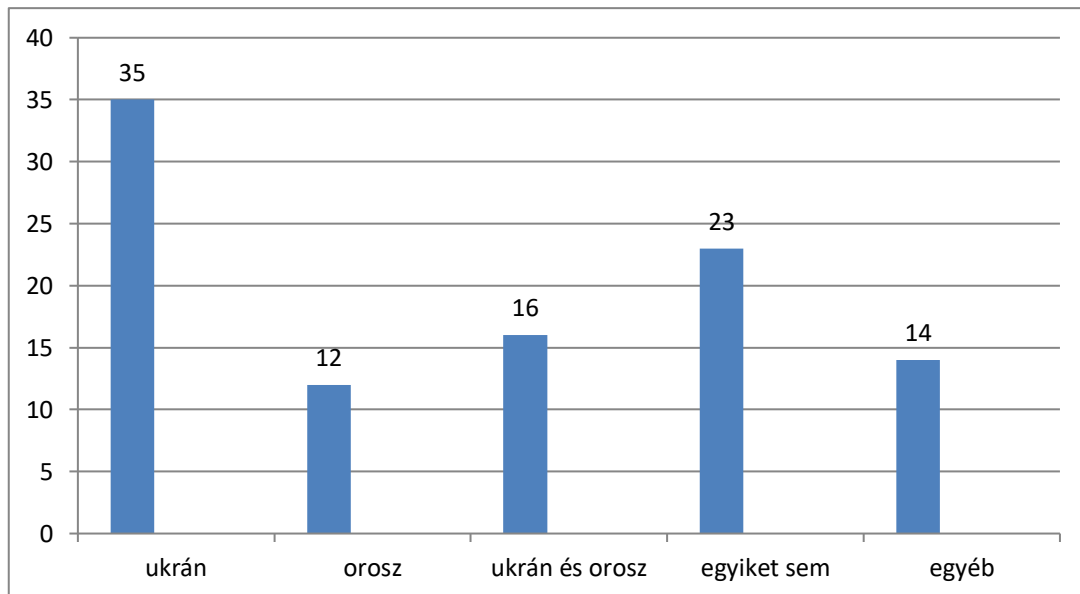
Az online kérdőívben kötelezően kitöltendő kérdés volt a nemzetiség, anyanyelv megadása. A lehetőség adott volt, választani lehetett az ukrán, orosz, magyar vagy egyéb kategóriából. A kapott adatok alapján a kutatásban résztvevők közül 86 magyar nemzetiségű, 14 személy pedig az ukrán etnikumhoz sorolta magát. A következő adatból viszont tökéletesen látszik, hogy a lakosok nem feltétlenül vannak tisztában a nemzetiség fogalmával, hiszen mind a száz adatközlő magyar anyanyelvűnek vallja magát, annak ellenére, hogy az előző kérdésre, mely a nemzetiséget taglalta, 14 személy vallotta magát ukrán nemzetiségűnek.

Az adatközlők válaszai alapján a megkérdezettek a következő falvakban születtek: Nagydobrony (69 adatközlő), Kisdobrony (4 adatközlő), Ungvár (15 adatközlő), Beregszász (1 adatközlő), Kisvárdá (1 adatközlő), Csongor (3 adatközlő), Nagyszőlős (1 ember), Nyíregyháza (1 adatközlő), Kárpátalja (1 adatközlő), Ukrajna (2 adatközlő), Tiszaásvány (1 adatközlő).

A megkérdezettek lakhelyét rögzítő kérdésre egységesebb válasz született, hiszen Kisdobrony 3 adatközlő, Nagydobrony 93 adatközlő, Budapestet 4 adatközlő jelölte meg.

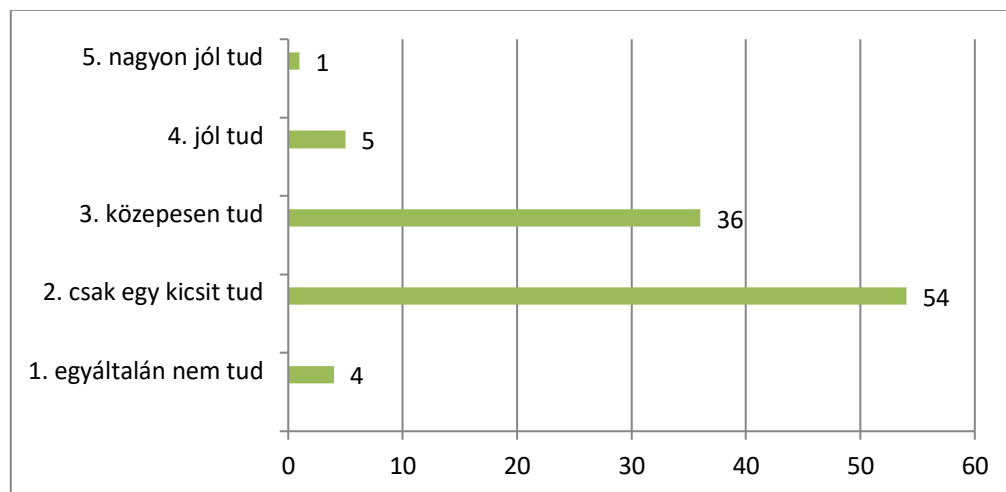
A következőben feltettük azt a kérdést, hogy *milyen más nyelvet beszélnek a magyaron kívül*. Kárpátalja nagyobb városaiban szinte elengedhetetlen, hogy az emberek beszéljék az államnyelvet. A jelenlegi törvénymódosítások alapján¹ pedig egyre indokoltabbá válik nem csak anyanyelvünk, hanem az államnyelv használata a mindennapi életben, kisebb falvak esetében is. A megkérdezettek közül 35 személy vallotta, hogy az anyanyelvén kívül beszél az államnyelvet, az ukránt, 12-en pedig az orosz nyelvet. Emellett 16-an írták le, hogy az ukrán és az orosz nyelvet beszélnek, 14 személy pedig valamilyen más idegen nyelvet sajátított el. Egy egészen magas érték, 23 adatközlő pedig semmilyen más nyelvet nem beszél az anyanyelvén kívül. Az eredményeket az 1. ábrán szemléltetem.

¹<https://www.radiosvoboda.org/a/news-ukraina-obovyazkove-obsluhovuvannia-ukrainskoiu/31048629.html?fbclid=IwAR0m4UKLtc6WShvqlxmFsY6-PVqgx>

1. ábra Milyen nyelvet beszél a magyaron kívül? (N=100)

Amennyiben az ukrán az államnyelvünk és ezt beszélik a legtöbben a megkérdezettek közül, ezért indokolt a kérdés, hogy hogyan *értékelik az ukrán nyelvtudásukat*, amivel rendelkeznek. Az eredményeket a 2. ábrán szemléltetem, ahol egyből szembetűnő, hogy a 100 adatközlő közül több mint a fele, csak egy kicsit beszéli a nyelvet.

2. ábra Az adatközlők ukrán nyelvtudásának értékelése saját bevallás szerint (N=100)

Saját bevallásuk szerint 54-en csak kicsit, minimális szinten beszélik az államnyelvet. Közepes szinten tudnak kommunikálni 36-an a megkérdezettek közül. Kevesen, mindössze 5-en gondolják úgy, hogy nyelvtudásuk jó. Egy személy tudja nagyon jól használni, 4-en pedig egyáltalán nem ismerik az államnyelvet.

Mint tudjuk Nagydobrony lakossága nagyrészt magyar ajkúakból áll. A következő kérdésben a magyar nyelvtudásuk értékelését kértük egytől-ötig terjedő skálán. Csak egy

kicsit vagy egyáltalán nem tud beszélni magyar nyelven volt az első két pont, melyet egyetlenegy ember sem választott. 1 személy közepesre értékelte nyelvtudását, 4 adatközlő pedig jól tud, jól beszél a nyelvet. A legtöbben, 95-en természetesen nagyon jól tudják és ismerik, hiszen egy magyarnyelvű közösségről beszélünk.

Ukrajna szabályai és törvényei, valamint lakossági összetétele alapján, természetesen rászorul minden Kárpátalján élő magyar, hogy az anyanyelve mellett használja az államnyelvet is. Különböző helyzetek, szituációk, magán, vallási vagy hivatalos ügyintézés vagy esemény igényli, hogy nyelvileg alkalmazkodjunk hozzá. A soron következő kérdésben, arra kértük a válaszadókat, hogy néhány megnevezett helyszínen (boltban, templomban, postán, bankban, orvosi rendelőben, hivatalban, vendéglőben) jelölje meg, melyik nyelvet részesíti előnyben, vagy inkább melyikkel tud boldogulni.

Az első megadott helyszínnél a boltban 47 személy csak a magyart használja, 51 adatközlő inkább a magyar nyelvet, de ha indokolt, akkor az ukrán vagy orosz nyelvet is, csupán 2 személy választja inkább az ukrán/orosz nyelvek egyikét.

A második helyszín a templom volt. Egységes válasz érkezett arra, hogy templomban a magyar nyelvet használják, mind a 100 adatközlő csak a magyart használja.

Következő helyszín, ahol kimagaslóan csak a magyar nyelvet használják, a postán, 67 adatközlő. Inkább a magyart, de ha szükséges, akkor az ukrán, orosz nyelvet használja 30 személy, 1 adatközlő inkább az ukrán/orosz nyelv egyikét, 2 pedig csak az ukránt/oroszt.

Bankban 22 adatközlő csak a magyart, 48 inkább a magyart, 24 inkább az orosz/ukránt és 6 adatközlő csak az ukrán/orosz nyelvet használja.

Orvosi rendelőben nincsenek nagy eltérések, majdnem fele, 45 személy csak a magyart, 50-en pedig inkább a magyart használják. Csupán 4 ember inkább az orosz/ukránt részesíti előnyben, míg 1 kitöltő csak azt.

Hivatalban 38 személy csak magyar nyelvet használ, 48 inkább magyar nyelvet. Csupán 12 adatközlő inkább az ukrán/oroszt, 2-en pedig csak azt.

Vendéglőben 44 adatközlő csak a magyar nyelvet, 51 inkább a magyar nyelvet, 4 személy inkább az ukrán/oroszt és egy személy csak azt.

	Csak magyart	Inkább magyart, de néha ukránt/oroszt is	Inkább ukránt/oroszt	Csak ukránt/oroszt
--	--------------	--	-------------------------	-----------------------

Boltban	47	51	2	
Templomban	100			
Postán	67	30	1	2
Bankban	22	48	24	6
Orvosi rendelőben	45	50	4	1
Hivatalban	38	48	12	2
Vendéglőben	44	51	4	1

2.táblázat Ön rendszerint milyen nyelvet használ? (N=100)

A táblázatból látható, hogy kitűnik 2 helyszín. Az első a templom, ahol mindenki csak magyar nyelvet használ, szintén magasan kiemelkedik a posta. Inkább az ukrán/országi nyelvet pedig a bankban használják legtöbbször. Látható, hogy a hivatali helyek, ahol az államnyelv használata lenne kötelező, ott is inkább anyanyelvén szeretné legtöbbször intézni az ügyeit.

Következő kérdésünk az volt az adatközlők felé, hogy melyik nyelvet használják a leggyakrabban. Erre a kérdésre a megkérdezettek közül mindenki azt a választ adta, hogy a magyar nyelvet, tehát az anyanyelvüket használják a leggyakrabban (100 adatközlő).

Melyik nyelv szebb (magyar, ukrán, orosz, magyar és ukrán)?

Az emberek véleményét kérdezve, nem meglepő az eredmény. Minden embernek nyilván a saját anyanyelve, a saját nyelvjárása a legszebb. A válaszadók közül 91-en írták le, hogy anyanyelvüket, a magyar nyelvet tartják a legszebbnek, 7 válaszadó az orosz nyelvet tartja a legszebbnek, ketten pedig a magyar és ukrán nyelvet egyaránt.

Következő kérdésünk az volt, hogy az adatközlők szerint *hol beszélnek a legszebben magyarul?* Mint, ahogy a legszebbnek a saját anyanyelvüket tekintjük, úgy az feltételezhető, hogy a helyszín is a lakhelyükhöz kötött. Ám válaszadók véleménye megoszlik a kérdésem, mert 62-en gondolták azt, hogy Kárpátalján beszélnek legszebben a magyart, 31 adatközlő véleménye szerint azonban Magyarországon. Érdekes, hogy 7-en vélik azt, Erdélyben beszélnek a legszebben.

Ebből következik, hogy ha már Kárpátalján beszélnek megítélésük alapján a legszebben a nyelvet, akkor ezen belül városok vagy inkább falvakban? A kitöltők

többsége (93 adatközlő) szerint falvakban szebben beszélnek a nyelvet, ezen belül sokan kiemelték, hogy számukra Nagydobronyban a legszebb. Ezzel szemben néhányan (7 adatközlő) a városi nyelvváltozatot szebbnek tartják, ezen belül pedig többen Beregszászt, mint helyszínt emelték ki. Mind a két opcióra felsorolt érvek közül néhányat kiemelnék, melyekben magyarázat érkezett a választás miéretté:

„Szerintem minden nyelvváltozat szép, mert mind hasznos és értékes. Az, hogy a falvakban másképp beszélnek többnyire, mint a városban, számomra nem jelenti azt, hogy az kevésbé lenne szebb. Viszont az úgymond városi nyelv nem hangzana hitelesnek egy falusi mindennapjaiban. De választani nem tudnék a kettő közül, mert a nyelv így lesz kerek egész”

„Falvakban, ahol még többen élnek. Ahol szórványban él a magyarság, vagy városokban már akcentussal beszélnek a magyar nyelvet és sok ukrán, orosz szó keveredik a beszédbe.”

„A falvakban még megőrizték a tájszólást, nem keverednek olyan mértékben az idegen kifejezések a mindennapi nyelvezetbe, mint a városban.”

„Szerintem inkább a városokban. Azért, mert a falvakban a szüleiktől és nagyszüleinktől "parasztos" beszédet hallunk kiskorunk óta, s ez ragad ránk.”

Jellemző, hogy egy közösség tagjaként nem ismerjük fel és nem tűnnek ki számunkra nyelvünk változó jegyei, amelyet magunk is használunk a mindennapokban. Ismeretes, hogy ahol egy nagydobronyi lakos megjelenik, ott egyből felismerik beszédéről. Megkérdeztük tehát a nagydobronyi lakosokat, hogy *beszélnek-e itt, ezen a településen nyelvjárásban/tájszólásban?*

A kérdőívet kitöltők közül 94-en válaszolták azt, hogy a településükön használnak nyelvjárást/tájszólást, csupán 6 személy gondolja köznyelvnek a saját beszédét.

Sok adatközlő ugyanazt a sajátosságot emelte ki, mint a palóc nyelvjárás jellegzetességeit, a szavak után megjelenő „la” szócska, az é betű í betűs ejtése, az szavak végén megjelenő i betű.

Az igennel válaszolók közül legtöbben a következő jellegzetességeket emelték ki:

„Illabiális a, hosszú a, kettőshangzók, stb. De a legjellemzőbb a csak dobronyiakra jellemző beszédtempó és beszéddallam, hanglejtés, ami olyan fiataloknál is megfigyelhető, akik a kirívó hangtani jellegzetességeket már nem produkálják.”

„a szóvégi "i" betű használata, pl. oda raki, megadi. stb. "A" betűs kiejtés. Szóvégeken a "la" szócska használta, pl. ittla, ottla.”

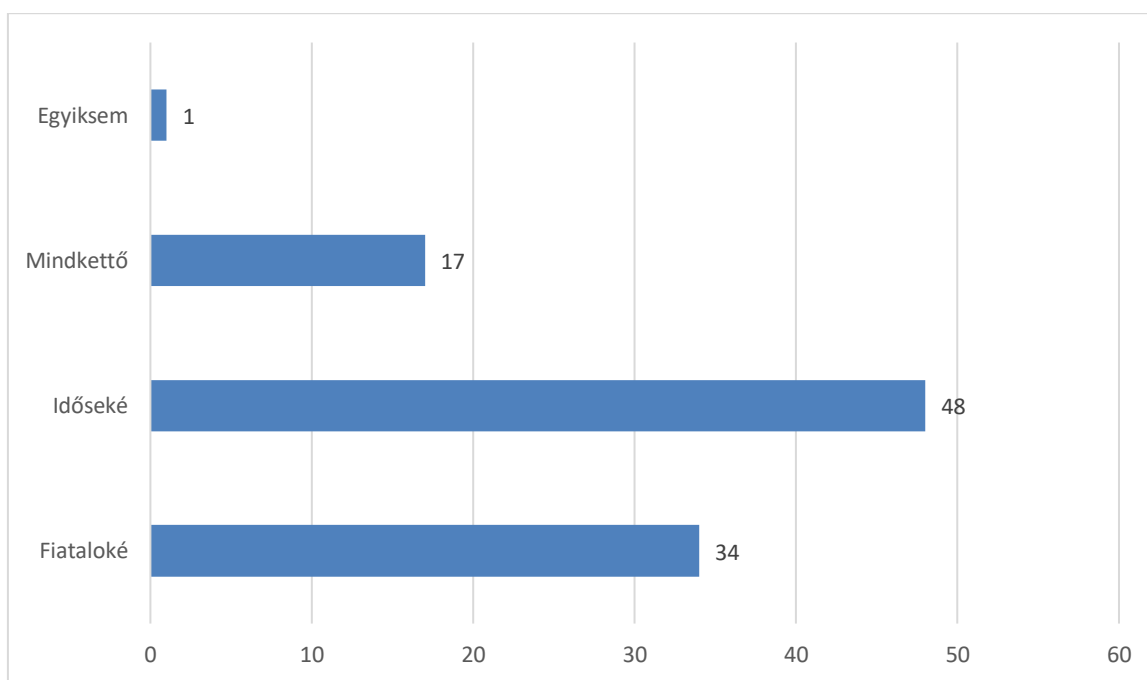
„La szó és az "izé" Szó használata Ják végződés helyett ik végződést használnak: használják helyett használik, tolik-tolják”

„La szócska megjelenése, mintegy mutatószó. Pl: ott la kopompírt vájnak! É betű helyett í betűt használnak, ó helyett ú betűt.”

Sokan vélik úgy, hogy a fiatalok beszéde teljesen eltér az idősekétől, itt is aktuális a kérdés: *van különbség az idősek és a fiatalok beszéde között?* A válasz egyértelmű lehet mondani, hiszen mindenki (100 adatközlő) úgy gondolja, hogy igen, van különbség.

Feltételezhető, hogy a kitöltők többsége úgy gondolja, nem beszél nyelvjárásban, inkább az idősek használják a nyelv ezen formáját. A válaszok alapján 67 személy valóban úgy gondolja, hogy inkább az idősebbek használják, míg 33-an úgy, hogy az idősek mellett természetesen a fiatalok is.

Következő kérdés az volt, hogy a véleményük szerint *az idősebbek vagy a fiatalok beszéde szebb?* 48 adatközlő gondolja úgy, hogy az idősebbek beszéde szebb, 34-en a fiatalokét tartják szebbnek, 17-en mind a két változatot, míg egy ember egyiket sem.

3. ábra Az idősebbek vagy a fiatalok beszéde szebb? (N=100)

„Nincs szebb vagy csúnyább. Az időseknek "izes" szép kiejtésük van. A fiatalok inkább a ma használatos szlengben beszélnek. Ha a beszéd nem hadaró, kifejező, nem harapja le a szóvégeket, jól használja a végződéseket akkor mindegy, hogy idős vagy fiatal a beszélő.”

„Mindkettőnek megvan a szépsége. Az idősebbek beszédük által őrzik a hagyományokat és színesebbé, különlegesebbé teszik azt. A fiatalok pedig képesek az újításra. A kettő egyben ad egy egészet.”

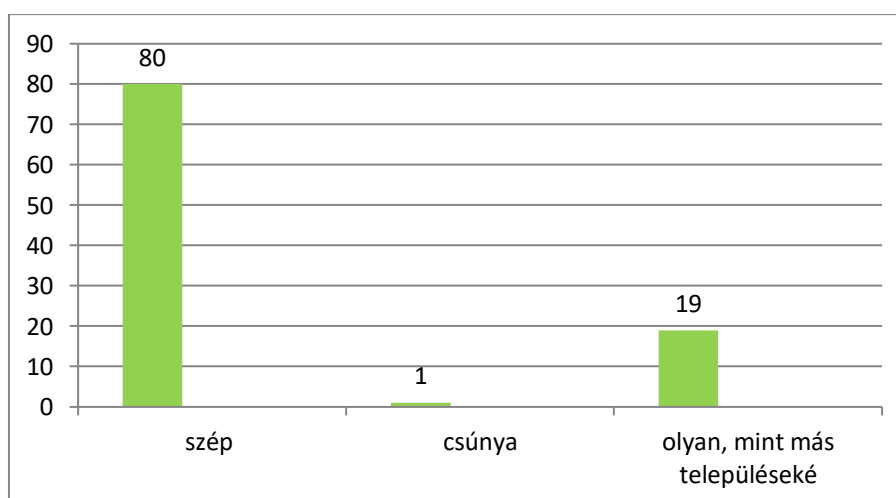
„Mindkét korosztály beszéde szép. Megvan a maga sajátossága mindkét korosztály beszédének. Az idősebbek inkább használnak régies kifejezéseket és kiejtést, a fiatalok pedig próbálnak alkalmazkodni a modernebb beszédhez.”

„Az időseké, mivel egyre kevesebben beszélik, egyre csak elkopik. Én például, imádom hallgatni azokat az embereket, legyen az középkorú vagy szépkorú, akik büszkén, ízesen, dobronyiason beszélnek ma is.”

A következő kérdésben arra szerettünk volna választ kapni, hogy kik beszélnek a régi tájszólást a településén?

5 adatközlő gondolja, úgy hogy mindenki ismeri a régi jellegzetes tájszólást, 2 személy véleménye szerint már senki nem úgy használja, ahogy régen, 93-an pedig az idősebb korosztály beszédében fellel különlegesebb vonásokat még, amelyek az idő folyamán egyre kevésbé maradnak meg olyan formában, a fiatalabb generáció már másabb változatát ismeri a nyelvnek.

Következőben a saját település magyar beszédének megítélésére reflektáltunk. Az 5. ábrán jól látható az, amelyet már előzőleg is bizonyítottunk, hogy a saját anyanyelvünk, saját településünk beszédét, különlegesebbnek, szebbnek találjuk, mint más települések beszédét. A 100 űrlap kitöltői közül 80-an találják szépnek a település beszédét, 19-en nem látnak vagy hallanak különbséget más települések és a sajátjuk között, 1 személy pedig csúnyának tartja. De mitől szép vagy csúnya egy nyelv? A következő kérdésben választ kapunk a mi adatközlőink véleményéről.

4. ábra Település beszédének értékelése (N=100)

A válaszok többségében akkor tartanak csúnyának egy nyelvet, ha sok trágár kifejezést, szitokszót tartalmaz, ha erőltetik a divatszavak használatát, ha a szleng túlságosan beépül a beszédbe, ha durva kifejezéseket halmoznak fel, ha a szókincs változatos használata nélkül beszélnek az emberek, a helytelen kiejtés és kifejezésmód is ront a nyelv szépségén.

Szépnek akkor tartják a nyelvet, ha választékosan használják a nyelvet, a gondolati gazdagság megszépíti. Szép a nyelvi sajátosságoktól, mint például a nyelvjárás. Szépnek tartják a magyar nyelvben, hogy akár a hanglejtés alapján új értelmet kaphat egy szó, hogy változatos, összetett a nyelvtana.

„Szerintem szép lehet a tájszólás nélküli viszont nem sorolnám a tájszólást a csúnya közé sem. Azt gondolom nem létezik csúnya nyelv a világon. Mindenkinek a saját nyelve a legszebb és beszédkézsége a szívének legkedvedebb.

„Azt gondolom egy nyelv attól a legszebb, ha minél több szó áll rendelkezésünkre a gondolataink kifejezésére. Mi magyarok, kàrpátaljaiak ebből a szempontból szerencsések vagyunk.”

„Csúnya lehet akkor, ha zavaró, idegesítő a hangmagassága, intonációja egy nyelvnek (pl. orrhangzós vagy túlságosan "kiabálós"). Szép attól lehet ha kellemes a hangzása vagy érdekes.”

Az előzőekben megkérdeztük, hogy melyik nyelvet tartják a legszebbnek, hol beszélnek a legszebben. S a következőben pedig azt, hogy Nagydobronyban szebben beszélnek-e, mint a szomszéd településeken. Ezen kérdések csak megerősítik, hogy érzelmi és nem tudományos alapon választjuk ki, hogy melyik áll legközelebb hozzánk. Természetesen a nagydobronyi beszédet tartja szebbnek 64 adatközlő, míg 34-en nem tartják másabbnak, szebbnek más település beszédétől.

A következő kérdésben azt kérdeztük ismernek-e olyan szavakat, amelyeket Nagydobronyban másképp mondanak, mint egyéb településeken.

A válaszadók szinte mindegyike ugyanazokat a szavakat emelte ki, amelyek feltűnően másképp mondanak, mint más települések beszélői:

- Kugli, lapcsánka – tócsni
- tengeri,málé - kukorica
- lóka=lóca
- sánc, sanc - árok
- lábtó, lajtorja, láptó, égbemászóka- létra
- furik - talicska;
- tik- tyúk

- lajbi-mellény
- keszkenő –fejkendő
- drugafa, drugár, -villanyoszlop
- kaláris-gyöngysor
- sajáta - saláta
- potyoló-klopfoló
- csinár, csonár - csalán
- murok, murkó – sárgarépa
- lóca, lóka – pad
- hüppen-leesik
- abrosz - asztalterítő
- forgó, mag, mog -napraforgómag
- szotok, szotek – szántófield
- findzsa - bögre, alumínium bögre
- kolompír, krumpli - burgonya
- talázi, stelázi - polc
- vider -vödör
- firhang - függöny
- sparhet - fa tüzelésű kályha

A kutatásban résztvevők elmondása szerint 80 személy beszél nyelvjárásban, 20 személy pedig nem él a nyelvjárási elemek használatával.

Akik igennel válaszoltak az előző kérdésre, azok leginkább otthon/ családban és barátokkal használják (72 adatközlő). Munkahelyen/iskolában mindenki törekszik a köznyelvi formát használni, de azért a kitöltők egy nagyobb része (28 adatközlő) mindenhol ugyanúgy beszél, nem tesz különbséget különböző színtereken.

A következő kérdésben arra voltunk kíváncsiak, hogy azok, akik használnak nyelvjárást, volt-e már olyan eset, hogy szégyellniük kellett a nyelvjárási beszédmódjukat. A kérdezettek legtöbbször, 63 adatközlő, nemmel válaszolt, tehát büszkén és gátlások nélkül vállalja nyelvváltozatának szépségeit. 24 adatközlő érzi úgy, hogy már kellett szégyenkeznie nyelvjárási beszéde miatt, és 13 személy pedig úgy érzi, ő nem használja, csak magyar nyelv standard változatát.

Hogy mások hogyan viszonyulnak nyelvjárásunkhoz, ez kiderült az előző kérdésből, ezért megkérdeztük, különböző szituációkban, helyszíneken mennyire tartják

zavarónak maguk az adatközlők (akik többségében beszélnek nyelvjárást) a nyelvjárási beszédet. 1-5. terjedő skálán kellett értékelni (1- nagyon zavaró, 5-egyáltalán nem zavaró).

Az eredményeket a 3. számú táblázatban szemléltetem.

	1	2	3	4	5
Családban	13	1	2	5	79
Baráti körben	10	3	6	12	69
Iskolában	14	9	24	16	37
Üzletben	10	7	29	16	38
Televízióban, rádióban	29	13	22	12	24
Nyilvános, közéleti beszédben	22	12	28	14	24
Templomban	23	14	9	14	40

3.táblázat Mennyire tartja zavarónak a nyelvjárási beszédet a következő helyeken?

(N=100)

A családban használt nyelvet legtöbben (79 adatközlő) egyáltalán nem tartja zavarónak, míg 13 embert nagyon zavar.

Baráti körben már jobban megoszlanak a válaszok. 69 személy egyáltalán nem tartja zavarónak, 12 személyt kevésbé zavar, 10 ember tartja nagyon zavarónak.

Iskolában 37 személyt egyáltalán nem zavar, 16-ot kevésbé, 24 személy gondolja inkább zavarónak, 9 személyt zavar és 14 személyt pedig nagyon zavar a nyelvjárási beszéd egy iskolában.

Üzletben szintén a legtöbben (38 adatközlő) egyáltalán nem tartják zavarónak 16-an a negyedik, nem zavaró fokok választották, 29 személy a skála harmadik fokára értékelte, míg 10 ember az első, nagyon zavaró fokozatot jelölte meg.

Televízióban, rádióban legtöbben nagyon zavarónak tartják, 29 adatközlő, 24-en gondolják, úgy hogy egyáltalán nem zavaró, úgyszintén nyilvános, közéleti beszédben is 24 adatközlőt nem zavar egyáltalán, és itt már kevesebben, 22 személy találja nagyon zavarónak.

Templomban pedig 40 személyt nem zavar egyáltalán, ha nyelvjárási formában beszélnek. Összességében elmondható, hogy az embereket, a kapott eredmények alapján,

leginkább a televízióban, rádióban zavarja a nyelvjárási beszéd, de legtöbb esetben, családban, baráti körben, iskolában, üzletben, templomban az adott közösséget egyáltalán nem zavarja, ha valaki így beszél.

Előfordul esetenként, hogy néhányan nem a meghatározott, elfogadott nyelvváltozatot beszélik egy-egy helyen és ez olykor kellemetlenül hat valakire. A megkérdezettek közül 42 esetben fordult már elő, hogy megszóltak vagy esetleg csúfoltak a nyelvjárási beszéde miatt valakit, de pozitív, hogy több (58) esetben viszont senkit nem ért még sérelem emiatt.

5-en elmondták, hogy eddig az iskolában szólították meg emiatt, többen, 9-en, anyaországunkat, Magyarországot emelték ki.

„Nem csúfolás, de a főiskolai tanulmányaim során feltűnt a csoporttársaimnak, hogy máshogy használok egyes szavakat mint ők, 1-2 év alatt pár szót is vettek (pl. a hallitok szó annyira megtetszett 1-2 csoporttársamnak, hogy ők is ezt használtak a jelenlétemben a halljátok helyett)”

„Amikor egy másik iskolába mentem át, ahol más településről származó gyerekek jártak, akik egyes szavakat nem értettek.”

„Többször előfordult, mióta Magyarországon élek, hogy az ismeretségek elején nem nézték jó szemmel, s volt aki megjegyezte már, hogy "ilyen szó nincs is" vagy "szótár kell hozzád”

A kérdőív végéhez közelítve személyes véleményekre voltunk kíváncsiak, mint például, hogy véleményezzék, vajon a jövőben is így fognak-e beszélni ezen a településen. 72 adatközlő úgy gondolja, hogy igen, meg tudják ebben a változatban tartani a nyelvjárásukat, míg 28-an nemet válaszolva, a realitás talaján maradva, érzik a nyelv változását, ezért nem gondolják, hogy megmarad ebben a változatban.

Utolsóként pedig megkérdeztük Nagydobrony felnőtt lakosságát, hogy sajnálnák-e, ha elveszne ez a sajátos nyelvhasználat. Szinte mindenki egyetértett, és sajnálná, ha már nem tűnnének így ki nyelvjárásukat illetően más települések közül, 6 adatközlő kivételével, hiszen ők nem sajnálnák, ha elveszne néhány jellegzetesség.

„Sajnáltnám mindenképp, mert ez is a magyar nyelv része, sőt jelentős része. Gazdagabb általa a nyelv és őrzi hagyományainkat. Ezen a sajátos nyelvhasználaton hallgatták sokan a nagyszülők történeteit, mely még személyesebbé teszi számunkra a magyarságot és a nyelvet.”

„Igen. Végül is ez mégis csak egy kis egyéniséget ad a kárpátaljaiaknak, mellette pedig érdekes is. Lehet, hogy az évek alatt fog valamicskét változni a nyelvjárás, de biztos vagyok benne, hogy nem nagyon fog követni amíg Kárpátalján magyar ember él”.

3.2.2 A kutatás eredményei a Nagydobronyi Középiskola 8-11. osztályos diákjai körében végzett felmérés alapján

A diákok körében készült kérdőív is online, google űrlapok segítségével került el a Nagydobronyi Középiskola 8, 9, 10 és 11 osztályos tanulóihoz. A jelenlegi vírushelyzet nehezítette, sőt ellehetetlenítette a személyes kontaktusba kerülést a diákokkal is, így mint az oktatás jelenleg, a kutatás is az online térben valósult meg. Az elérés lassabb, időigényes, körülményesebb folyamat volt.

A Nagydobronyi Középiskola diákjai közül 75-en vettek részt a felmérésben. 43 lány és 32 fiú töltötte ki az űrlapot. Legaktívabb résztvevők a 15. éves korosztályba tartoznak, 29 személy. 13 éves 12 tanuló, 14 éves 21 tanuló, 16 éves 11 tanuló és végül 3 darab űrlap érkezett be 17 éves tanulóktól. Az alábbi táblázatban szemléltetem.

Életkori megoszlás	Adatközlők száma
13	12
14	21
15	29
16	11
17	2

1. táblázat Az adatközlők életkori megoszlása (N=75)

Lakhely szerint minden tanuló Nagydobronyban él, csupán 1-1 személy Csongoron és Tiszaágteleken lakik.

A diákok számára elsőként feltett kérdést, mintegy motivációként vagy ráhangolódásként tettem fel. A kérdés megválaszolásával tágabb képet kaphatok arról, hogy milyen „sajátos” szavakat ismernek a Nagydobronyi Középiskola 8-11. osztályos diákjai, amelyek Nagydobronyban megszokottak, azonban más településeken nem használnak. Ha te is büszke dobronyi vagy (s ha nem, akkor is), kérlek, egészítsd ki olyan sajátos szavakkal a listát, amit itt használnak, de máshol nem – kérés után lehetőségük volt leírni a faluban használt sajátos szavakat. Az első kérdéshez egy pólót is csatoltam, melyen kifejezetten Dobronyban használt szavak szerepelnek, s mellé írt jelentést is

tartalmaz. Többek között a következő szavak szerepelnek rajta: kócs-kulcs, lú-ló, sebesség-sebesség, póc-polc, bót-bolt, tengeri-kukorica, kémény-kémény, stb. Ugyanarról a képről van szó, mint amelyet a felnőtt kérdőív elején illesztettem csatoltam.

A Nagydobronyi Középiskola diákjai a következő szavakat sorolták ide:

- vót-volt
- szíp-szép
- kas-kosár
- murkó-sárgarépa
- mán-már
- kolompír-burgonya
- ott la-ott
- rekamé-ülőgarnitúra
- bádóg-bögre
- sánc-árok
- sámedli-kisszék
- bánka-üveg
- paszuly-bab
- kelincs-kilincs
- habarík-sár
- vitrin-üveges szekrény
- furik-talicska
- láptó-létra
- doro-szia
- jány-lány
- tehen-tehén
- spór-gáztűzhely
- hokedli-kar nélküli szék
- sifony-szekrény
- abrosz-terítő
- nyóc-nyolc
- bulocska-zsömle
- körtí-körte
- villony-villany

- kű-kő
- acíl-acél
- ződ-zöld
- dublik-hámlik

Móricz Kálmán Nagydobronyról írt értekezésében megemlíti, hogy a nagydobronyi jellegzetes nyelvjárás egyik kiemelkedő jegye az az *í*-zés, valamint ezek közé a jellegzetességek közé lehet sorolni az *ú* és az *ü* magánhangzókat, melyek kiszorítják az *ó*-t és az *ő*-t. Az első kérdés keretén belül felsorolt válaszok rámutatnak, hogy mai napig ismernek ilyen jellegzetességeket a nagydobronyi fiatalok. Ide soroltak olyan szavakat, mint *szíp, körtí, acíl, kű*, stb. Olyan szavakat is írtak erre a kérdésre, mint *ződ* vagy *nyóc*. Móricz ezt is egy dobronyi jellegzetességnek tekinti és leírja, hogy azokban a szavakban, amelyekben *l* hang előtt *o* vagy *ü* magánhangzó áll, ezt pedig egy mássalhangzó követi, olyankor az *l* hang kiesik és az *l* előtt álló magánhangzó megnyúlik. Megjelenik még a válaszok között a *la*, mintegy mutató-nyomósító szó (Móricz, 2016: 239–247).

A második kérdésben már a nyelvezettel is próbáltuk közelebbinek éreztetni a kérdést, ami így szólt: „Szerinted menő vagy ciki egy ilyen póló viselése?”

A többség, 54 tanuló tartja menőnek. Cikinek gondolja 12 tanuló, 6 tanuló válasza nem tartalmazza egyértelműen a választ (igen vagy nem volt a válaszuk) és 3 személy semleges választ adott. Akik cikinek találják, legtöbb esetben nem érkezett magyarázatként részletes leírás. Így vélekednek:

„Akinak tetszik felveszi akinek nem az nem bár én ilyet nem vennék fel”

3 válasz szerint alkalmakhoz, helyszínhez, társasághoz alkalmazkodva kedvelné a viseletet.

„Én nem igazán hiszem, hogy felvenném, de szerintem bizonyos alkalmakkor jól jöhet.”

„Ez attól függ ki , hogy gondolja én szerintem menő mert én mutattam , hogy Dobronyi vagyok és büszke vagyok , hogy itt élek.”

Megkérdeztük a tanulókat mi a véleményük a Nagydobronyban használatos beszédről. A többség úgy gondolja, hogy egyedi nyelv, különleges, kreatív, jól elkülöníthető a többi település nyelvhasználatától és szép. A tanulók egy része meg tudta nevezni pontosan, hogy a palóc nyelvváltozathoz sorolható, különleges, egyedi szavakat is tartalmaz, amelyet nem feltétlenül értenek meg mindenhol. Néhány tanuló viszont (2 adatközlő) kimondottan cikinek találja, és nem tetszik, hogy néhány szót másképp mondanak, mint a szomszéd települések. Kiemelték még többen azt is, hogy „régimódi” és

„helytelen a mai nyelvhez viszonyítva”. De kisebb arányban viszonyulnak negatívan a nyelv megítéléshez.

„Dobronyban jól hangzik, máshol ciki”

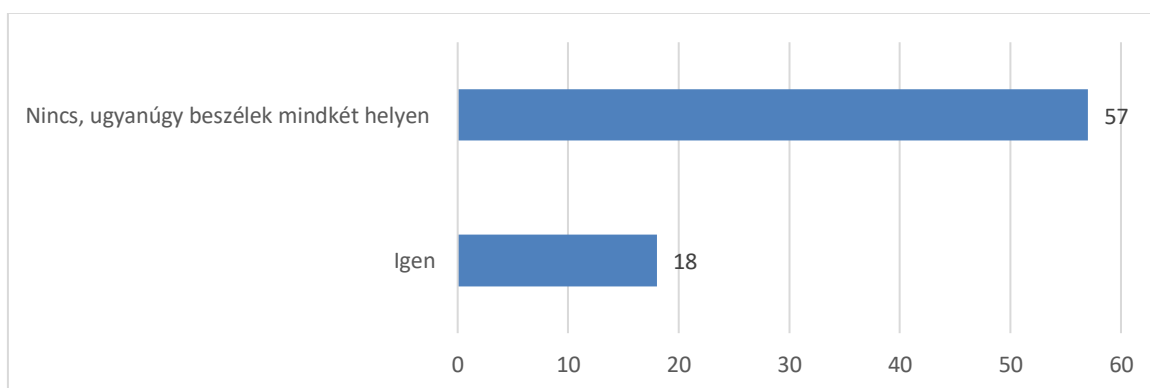
„Szerintem különleges és egyben érdekes is. Mivel ide születtem, így már megszoktam, de ha bekerül ide egy városi, annak eléggé furcsa lehet. Ez egyáltalán nem kell szégyellni, hiszen minden helyiségnek megvan a maga nyelvjárása és ez így van rendjén.”

„A nagybobronyiai palócos nyelvjárással beszélnek, ami azt jelenti, néhány szót másképpen mondanak, mint mások. Nekem ez nem tetszik, én nem így beszélek.”

„Véleményem szerint az itteni nyelvjárás már-már egy hagyomány. Menőnek tartom hogy a környezetemben fellelhető ilyen beszédi sajátosság”

Következő kérdés az volt, hogy ki beszél nyelvjárásban a környezetében/családodban? A válaszokban kiemelték a nagyszülőket, szülőket, öregeket. Sokan (22 adatközlő) úgy vélik, hogy senki nem beszél nyelvjárásban, sokan pedig ennek az ellenkezőjét állítják, hogy mindenki nyelvjárású beszélő a környezetében, szám szerint 25-en. 12-en a nagyszülőket emelték ki. 7 kitöltő semmilyen választ nem adott. 1-1 adatközlő nevezte meg a testvérét, édesanyját, édesapát, nevelőszülőt, dédnagyszülőt, szomszédokat, barátokat, rokonokat.

Megkérdeztük, hogy van-e eltérés aközött, ahogyan otthon beszélnek, és ahogyan az iskolában beszélnek. A választ az 1. számú ábrán szemléltetem, ahol első ránézésre szembetűnő lehet, hogy a többség, azaz 57 tanuló ugyanúgy beszél az iskolában is, mint az otthonában. 18 tanuló pedig az iskolában választékosabban beszél.

1. ábra Van eltérés aközött, hogyan beszélsz otthon és hogyan beszélsz az iskolában?

(N=75)

Akiknek különbözik a beszéde otthon és az iskolában azok a következő indokokat emelték ki elsősorban:

„Itthon kicsit felszabadultabban beszélek, de ha az iskolában vagy más emberekkel beszélek tisztelettudóan beszélek”

„Az iskolában, ha tanárhoz kell beszélnem akkor inkább figyelek a helyes beszédre.”

„Jobban megválogatom a szavaimat, pedig tudom, hogy a többiek értenék a szót.”

„Otthon kényelmesen iskolában inkább illedelmesebben”.

A következő kérdés szintén arra vonatkozik, hogy más településen (rokonoknál, városban, vendégségben) ugyanúgy beszélnek-e, mint otthon. A kérdésre 2 tanuló nem adott semmilyen választ, a többség, 44 tanuló ugyanúgy beszél idegen közegben is, mint otthon, 29 tanuló viszont nem.

„Leggyakrabban igen, de olyan rokonoknál, amelyeknél nem járok sokat azoknál máshogy, vendégségben a legjobban megadom a tiszteletet, városban meg max annyit szólok, hogy megmondaná merre találok ezt azt , azt is tisztelettel mondom és kulturáltan.”

Sokan felismerik, ha egy nagydobronyi egyén bárhol megszólal, sokszor más egyéb kárpátaljai kis falucska lakói is ismerik egymás nyelvét, jellegzetességét. Vannak esetek, amikor negatívan nyilvánulnak meg egymásról egy-egy nyelvjárási elem hallatán. Fiatalabb korban kevesebbszer kell hivatalos helyen megnyilvánulniuk, ezáltal kevesebb esély van konfrontálódásra. Ennek ellenére megkérdeztük, hogy kerültek-e már kellemetlen helyzetbe a helyi nyelvjárási miatt. A tanulók közül 49-en még nem érezték kellemetlenül magukat, ha épp nem a standard magyar nyelvet használták, viszont 26 tanuló már megtapasztalta, milyen, ha valaki furcsának találja a számára természetes és mindennapi nyelvhasználatot.

A következő kérdésben arra kaptunk választ, hogy 63 tanuló szereti a településének a sajátos nyelvjárását, 9 tanuló nem szereti, 3 pedig nem tudja eldönteni.

Szintén azért szeretik, mert különleges, bárhol felismerhetőek ezáltal.

„Nincs gondom vele. Nyilván, ha esetleg Magyarországra mennék huzamosabb időre, lehet megfélekednék a nyelvkülönbségekről és ott is használnák olyan szavakat, mint amiket itthon.”

„Igen, kifejezetten szeretem. Mivel nagyon sokan ismerik a dobronyi nyelvjárást és beszédet és, ha idegennek hallják egyből mondják, hogy te dobronyi vagy és én ezt büszkén vállalom”

„Igen, szeretem. Szerintem nagyon különleges és egyedi. Természetes néha idegesítenek a nagyon paraszt beszédű emberek, de -e mellett szeretem és tisztetem.”

„Én személy szerint szeretem, mert egyedinek találom, és jó érzéssel tölt el, ha valakivel "parasztosan" beszélgethetek.”

„Nem szeretem, mert jobban tetszik a helyes beszéd.”

Mint, ahogy a falu idősebb lakossága körében végzett felmérésben megkérdeztük, itt is, szintén aktuális a kérdés, hogy fontosnak tartják-e, hogy megmaradjon Nagydobrony sajátos nyelvjárása. Miért?

A többség, azaz, 67 adatközlőnk fontosnak tartja, hogy megmaradjanak a nyelvjárások, ezzel szemben csak 8 tanuló nem szeretné, mert elmondásuk szerint nem is beszélnek ők köznyelvi formán kívül másat.

„Nem tartom fontosnak, azért mert én nem így beszélek.”

„Igen fontosnak, mert ha elveszne az olyan lenne mintha maga Nagydobrony veszett volna el.”

„Igen fontosnak tartom, mert ez is Nagydobrony egyik jellemzője és ismertető jele.”

„Igen, szép örökség, bár már sok szó kikopott.”

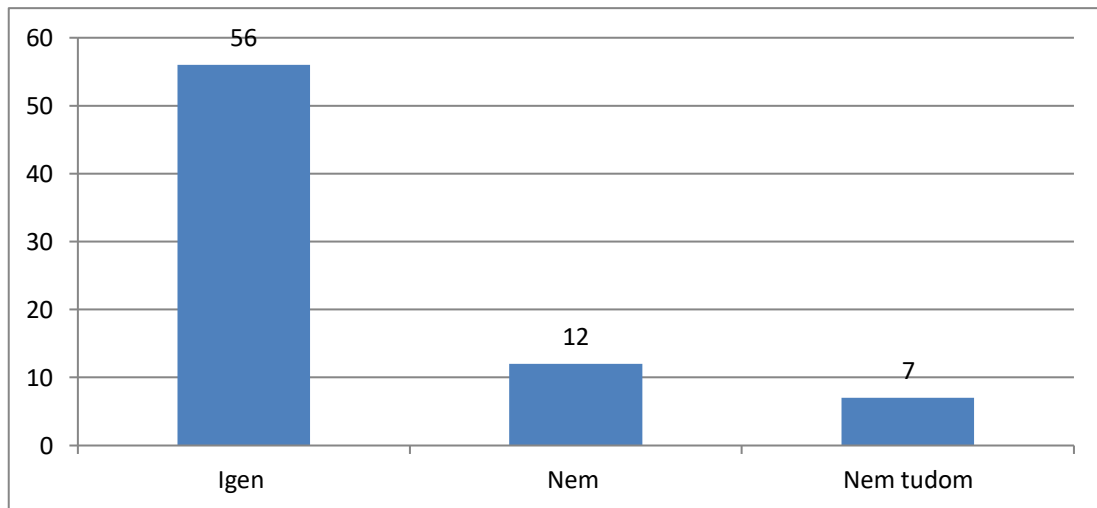
Mit gondolsz, hol helyénvaló a nyelvjárás használata? Kérdeztük a tanulókat. 10 tanuló nem tudott rá válaszolni, a többi beérkezett válasz szerint leginkább Nagydobronyban, otthon, ahol mások is használják az adott nyelvjárást, családban, barátokkal, rokonokkal, legtöbb esetben pedig mindenhol használják. Egyetlen kivételt jegyeztek fel ahol nem helyénvaló: hivatalos helyek.

„Hát egyértelműen a faluban, esetleg olyan emberekkel való beszéd alatt, akik valamennyire "benne vannak a témában".”

„Igazából mindenhol, de leginkább itthon és abban a környezetben, ahol ismerik a nyelvjárást. Otthon, közeli barátokkal, rokonsággal esetleg falubeliekkel”

„Hivatalos helyeken kívül mindenhol”

Az űrlapon következő kérdés az volt, hogy örülnének-e neki, ha majd a gyerekeik is beszélnék a helyi nyelvjárást. Ahogy mindenki szereti saját anyanyelvét, legyen az bármilyen változatban, úgy egyértelművé válik sok esetben, hogy szeretnék, ha a gyermekeik is abban a szellemiségben, abban a kultúrában nevelkednének fel, mint amilyenben ők is.

2. ábra Örülnél-e neki, ha majd a gyerekeid is beszélnék a helyi nyelvjárást? (N=75)

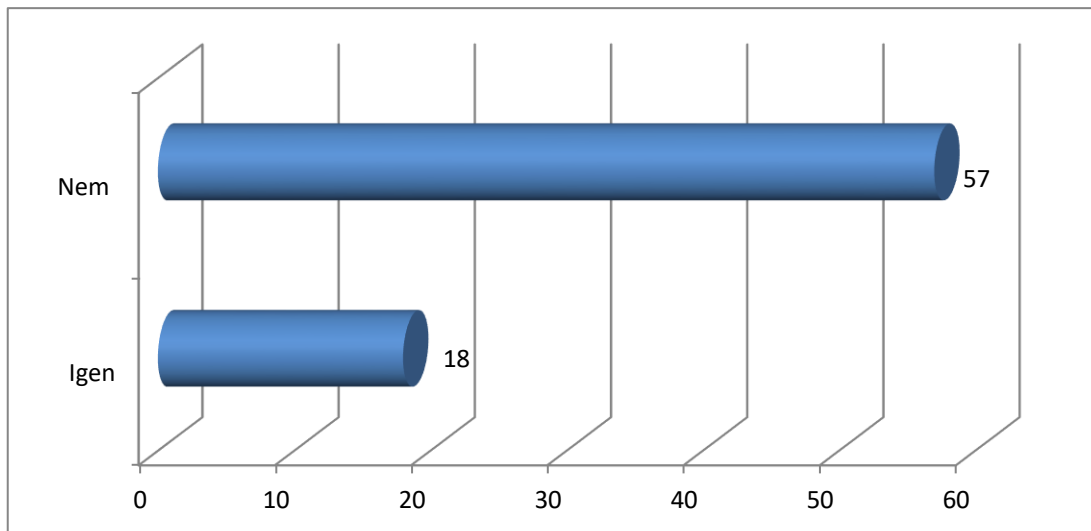
56 tanuló szeretné, ha majd gyermekeik is büszke nagydobronyaiak lennének, 12 tanuló nem szeretné, ha nyelvjárásban beszélnének gyermekeik, heten pedig még nem tudnak konkrét választ adni a kérdésre.

„Igen, szeretném, ha ők is büszkék lennének a hovatartozásukra és a beszéd stílusukra”

„Persze, én örülnék neki, de szeretném, ha szépen és helyesen beszélnének a gyermekeim, hiszen ez a nyelvjárás sok szempontból nem helyes, ezen kívül szeretném, ha ők is beszélnék.”

„Nem örülnék. Nem lenne jó, ha esetleg más helyeken csúfolnák és butának tartanák miatta.”

Az emberekkel előfordulhat, hogy időnként nem adekvát stílusban nyilvánulnak meg egy-egy helyzetben, vagy nem alakult ki, akkora nyelvi tudatosság, hogy tudják, egyáltalán odaillően használják-e a nyelvet. A gyermekeket az iskolában köznyelvi formában tanítják, és berögződik nekik, hogy a szép, kifejező beszéd inkább a köznyelvi formát részesíti előnyben. Ezért előfordulhat esetenként, hogy nem a felnőttek tanítják a gyerekeket, hanem azok javítják ki szüleiket, nagyszüleiket az alapján, amit az iskolában tanultak.

3. ábra Volt-e már olyan, hogy rászóltál a szüleidre/nagyszüleidre, ha valamit tájszólásban mondtak?

A diagramon jól látszik, hogy ebben a közösségben mindenkinek ugyanaz a megszokott, ezért 57 gyerekekkel még nem fordult elő, hogy kijavította volna a szülei vagy nagyszülei beszédét. Viszont 18 tanulóval már előfordult. Amely megnyilvánulásokra így reagáltak:

„Nem értettem, hogy mit is kért tőlem a nagyapám mivel fura szót mondott és mondtam neki hogy mondja máshogy mert így nem értem.”

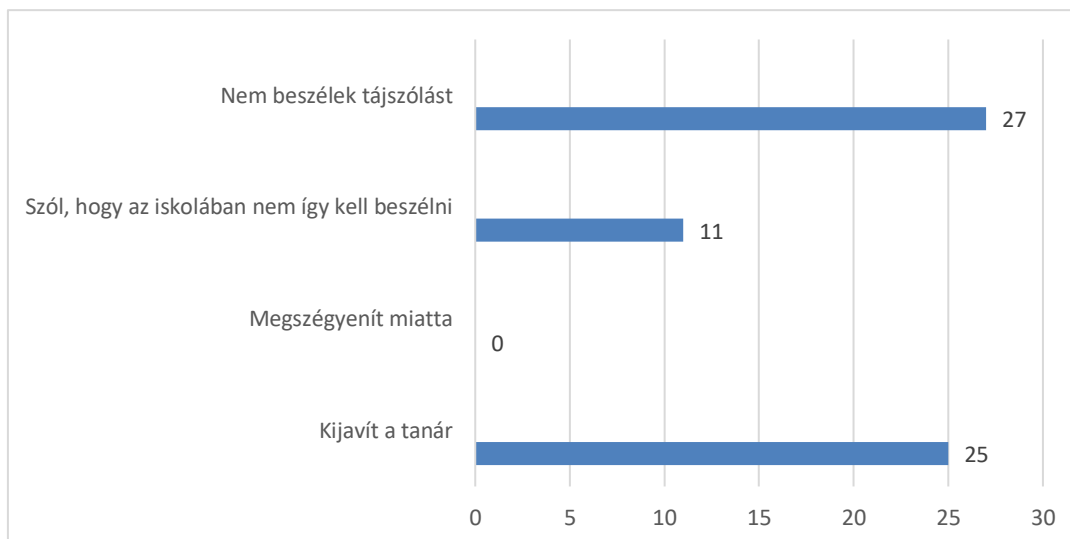
„Nevettek, vagy megvonták a vállukat. De volt, amikor az volt a válasz, hogy ők így szokták meg.”

„Mindig azt mondják: Én dobronyi vagyok, így beszélek.”

Arra a kérdésre, hogy a tanárok szerint helyénvaló az iskolában tájszólást használni, nagyon egyenlő válasz érkezett. 39 tanuló úgy véli, a tanárok nem tartják helyénvalónak az iskolában a tájszólások használatát, míg csak hárommal kevesebb tanuló, 36-an az ellenkezőjét állítják ezzel szemben.

A tanárokról 46-an mondják el, hogy nem használnak tájszólásokat, 29 tanuló viszont tapasztalja a tájszavak használatát a tanárok beszéde közben.

Ha az iskolában tájszólást használnak a tanulók, egyetlen egy esetben sem szégyenítik meg miatta sem a társaik, sem a tanárok. 25 diák tapasztalatai alapján a pedagógusok kijavítják, amit mondanak, 11 tanulónak legtöbbször szólnak, hogy az iskolában nem ez a helyénvaló megnyilvánulás. 27 adatközlőnk bevallása szerint pedig ők egyáltalán nem is beszélnek tájszólást.

4. ábra Ha az iskolában tájszólást használok... (N=75)

Az előző kérdés alapján a tanárok segítő szándékkal kijavítják, amikor tájszót használnak a diákok, de vajon kijavítja a ragozást is? 24 tanuló szerint nem javítja ki a tanár. Viszont a többség 51 tanuló felfigyelt a ragok helyesbítésére is.

A következő kérdésben azt szeretnénk volna megtudni, hogy az iskolások szerint kiejtésben más-e a Dobronyban használatos beszéd, mint egyéb településeken.

Szinte teljesen egyetértettek abban, hogy különbözik valamiben, de nagyon kevesen tudták megfogalmazni, hogy melyek azok a konkrét eltérések.

„Igen a la- végződés sajátos”

„Kicsit különböző, talán a magánhangzók kiejtése.”

„Kicsit. Elmaradnak a végzések, meghosszabbodnak a magánhangzók.”

„Más, minden településen más a nyelvjárás, az Í betűt csak Nagydobronyban használják (szÍp, klÍp)”

A következőkben felsoroltunk tájszavakat, hogy használják-e mindennapi beszédben a tanulók majd, a következő kérdésben azt, hogy a szülők, nagyszülők használják-e. Az eredményeket a 2. számú táblázatban szemléltetem. A felsorolt szavak: rásza, spór, sezlony, skatulya, fírhang, hokedli, talácsi, findzsa, sifony, lajbi, vitrin, dívány, abora és végül a kalusnyi.

A tanulók többségében használják a spór (53tanuló), hokedli (44 tanuló), sifony (47tanuló), vitrin (58 tanuló) és kalusnyi (41 tanuló) szavakat.

Nagyobb arányban nem használják a rásza (66 tanuló), sezlony (66 tanuló), skatulya (40 tanuló), fírhang (68 tanuló), talácsi (61 tanuló), findzsa (58 tanuló), lajbi (44 tanuló), dívány (38 tanuló) és az abora (70 tanuló) szavakat.

Szavak	Tanulók		Szülők/nagyszülők	
	Igen	Nem	Igen	Nem
rásza	9	66	24	51
spór	53	22	65	10
sezlony	9	66	29	46
skatulya	35	40	48	27
fírhang	7	68	21	54
hokedli	44	31	51	24
talázi	14	61	31	44
findza	14	58	30	45
sifony	47	28	62	13
lajbi	31	44	46	29
vitrin	58	17	66	9
dívány	37	38	50	25
abora	5	70	10	65
kalusnyi	41	34	49	26

2. táblázat Használják-e a diákok és szüleik a megadott tájszavakat? (N=75)

A szülők nagyszülők esetében többen használják spór (65 adatközlő), skatulya (48 adatközlő), hokedli (51 adatközlő), sifony (62 adatközlő), lajbi (46 adatközlő), vitrin (66 adatközlő) dívány (50 adatközlő) kalusnyi (49 adatközlő) szavakat.

Ezzel szemben kevesebben használják a rász (51 adatközlő), sezlony (46 adatközlő), fírhang (54 adatközlő), talázi (44 adatközlő), findza (45 adatközlő), abora (65 adatközlő).

A következő kérdésben az előzőekben felsorolt szavak jelentésére, ismeretére kerestük a választ. Többségében elmondható, hogy a legtöbb diák annak ellenére, hogy nem

használják ezeket a tájszavakat, mégis ismerik a jelentését. A 3. számú táblázatban szemléltetem ezeket az eredményeket összesítve.

Kitűnik a táblázatból, hogy vannak szavak, amelyeket nagyon sok diák nem ismer. Ilyen tájszó az abora, amelyet 45 tanuló nem ismer, 29-en nem ismerik a talácsi szó jelentését. 28-28 tanuló pedig a rásza és firhang meghatározásával ütköztek problémába.

A vitrin és sifony tájszavak csupán 2-2 személynek voltak ismeretlenek, valamint a spór meghatározása is csak 4 tanulónak okozott gondot.

Szavak	Szó jelentés/szinonima/rokon értelmű szavak	Nem válaszolt/Nem tudja
rásza	palánt, palánta, káposzta palánta	28
spór	gáztűzhely, kályha, tűzhely, főzőlap	4
sezlony	ágy, kanapé, heverő, rekamé	19
skatulya	doboz, gyufás doboz, katulya , tároló doboz	15
fírhang	függöny	28
hokedli	szék, kisszék, támla nélküli szék, konyhai szék	8
talácsi	polc, polc a befőtteknek	29
findzsa	bögre, csésze, bádog	23
sifony	szekrény, ruhásszekrény, hálószekrény, bútor, gardrób, ágyneműtároló, vállfás szekrény	2
lajbi	mellény, kardigán, vékony dzseki, kabát	13
vitrin	üveges szekrény, szekrény sor	2
divány	kanapé, ágy, rekamé, heverő	11
abora	széna-, gabonátároló, csűr, takarmánytartó	45
kalusnyi	sárcipő, papucs, gumipapucs, gumi cipő, boka gumi csizma, bocskor	16

3. táblázat Írd körül a szónak a jelentését és add meg a szinonimáját (N=75)

A kérdőív végéhez közeledve 12 képet helyeztünk el az űrlapon. A feladat egyszerű. Mi látható a képen? A diákoknak a feladata, hogy teljes egyszerűséggel írják le annak a dolognak a nevét, amit látnak a képen.

1. Villanykörte – körte, körtí, körtij, villanykörte, villonykörte, égő, ígő, idzó
2. Talicska - furik, taliga
3. Nokedli - trapp, trappocska, sztrapacska, trapacska, haluska, galuska, nyögő
4. Tócsni - lapcsi, lapcsánka, tócsnyi, kuggló, kugli, kremzli
5. Létra - láptó, lajtorja
6. Csalán - csinár, csonár, csipicsinár
7. Kukorica - tengeri, málé
8. Űst, bogrács, bográcsos, bogrács fazik, kondér, kondír
9. Asztalterítő - abrosz
10. Villanyoszlop - villanypózna, drugár, drugafa, villany drugá, villanydrugár
11. Sárgarépa- murkó, múrkó, rípa, répa,
12. Árok - sanc, sánc

Utolsóként arra kértük a tanulókat, hogy írják le, hogy mit tanultak az iskolában eddig a nyelvjárásokról.

A válaszok talán kicsit elkeserítőek, hiszen többnyelvű közegből származó, határon túli, magyar ajkú 75 diák vett részt ebben a felmérésben és ebből 36 tanuló semmit nem tud a nyelvjárásokról. Vagy nem tanultak még erről az iskolában, vagy nagyon hiányos ismeretekkel rendelkeznek.

„Semmit, mert egy tanóra sem szólt még a nyelvjárásról!”

Hát az iskolában inkább magyar nyelv órán tanultam, hogy különböző helyeken különböző nyelvjárások vannak. Pl nálunk a cigányoknál (cohok) nekik is van egy különböző nyelvjárásuk.”

„Nem annyira tanultunk a nyelvjárásról az iskolában. Minden kisebb, -nagyobb térségnek megvan a maga nyelvjárása. Ezt nem kell szégyellni, érdekes és különleges. A

Dobronyi az Palóc nyelvjárás, elődeink is szeretettel használták, legyünk rá büszkék és adjuk át a jövő generációjának.’

A tanulók, akik tanultak, valamit a nyelvjárásról, szinte mindegyik tanuló azt emelte ki, hogy egy adott helyre jellemző, minden területnek saját nyelvjárása van, és tanultak arról, hogy mikor illik és mikor nem illik használni. A hagyomány részeként emlegetik. Nagydobrony esetében talán különös is lehet, hogy nyelvjárásban beszélnek,

gyakran használnak tájszavakat, mégsem tudják megfogalmazni, ha esetleg tanultak róla az iskolában, de feltételezhető, hogy ebben a közösségben megkerülhetetlen témakör ez.

IV. Összefoglalás

Szakedolgozatom tárgya a nagydobronyi nyelvhasználat sajátosságai a 21. században. Megírásával az volt a célunk, hogy bemutassuk szülőfalum, Nagydobrony nyelvváltozatát, megismerjük, hogyan viszonyulnak az államnyelv használatához a lakosok, illetve hogyan viszonyulnak a nyelvjárásokhoz.

Maga a kutatás két szegmensre volt bontva. Nagydobrony felnőtt lakossága, illetve a középiskola 8-11. osztályos diákjai volt a célközönség. Mind a két közegben kérdőíves kutatást végeztünk, 2 különböző űrlapot dolgoztunk fel. Mindez az online térben valósult meg.

A felnőtt lakosság körében 100 kérdőív került kitöltésre. A legfiatalabb, adatközlő jelen esetben 17 éves, a legidősebb pedig 66 éves. Az iskolások közül pedig 75 darab kérdőív érkezett vissza hozzánk. A kitöltők mindegyike magyar anyanyelvű, nagydobronyi kötődésű. Az államnyelvet leginkább minimális, közepes szinten beszélik, a magyar nyelvet használják leggyakrabban, hivatalos helyeken is inkább ezt preferálják.

Feltételeztük, hogy az adatközlők nagy része a saját települése magyar beszédét szépnek tartja és azt gondolják, van különbség a szomszéd és a saját településük beszéde között, ezen feltételezéseink beigazolódtak. 80 adatközlő tartja szépnek a település beszédét és talál különbségeket a szomszéd falvak beszédéhez viszonyítva.

Mindegyik adatközlő úgy tartja, hogy van különbség a fiatalok és idősek beszéde között. 67 személy úgy tartja, hogy inkább az idősebbek használnak nyelvjárási elemeket, míg 33-an úgy, hogy az idősek mellett természetesen a fiatalok is. Többségében az idősek beszédét tartják szebbnek is. Feltételezésünk, miszerint inkább az idősek beszélnek nyelvjárásban, beigazolódott.

Szintén feltételeztük, hogy a megkérdezettek többsége szerint sok év múlva is ezt a különleges nyelvhasználatot fogják még használni. A saját anyanyelvét mindenki tiszteli, legyen az bármilyen változatban, ezért szeretnék, ha a gyermekeik is abban a szellemiségben, abban a kultúrában nevelkednének fel, mint amilyenben ők is. Nemcsak a felnőttek körében fontos, hanem a tanulók is fontosnak tartják, hogy megmaradjon ez a nyelvváltozat, megmaradjanak a tájszavak. Tehát a feltételezésem beigazolódott.

A diákok körében végzett kérdőíves felmérés eredményei azt mutatják, hogy a diákok többsége annak ellenére, hogy nem használja a felsorolt tájszavakat, mégis ismeri a jelentését. Ám különböző vélemények születtek arról, hogy hol tartják helyénvalónak a nyelvjárásias beszédet. A válaszok szerint leginkább Nagydobronyban, otthon, ahol mások

is használják az adott nyelvjárást, családban, barátokkal, rokonokkal, legtöbb esetben pedig mindenhol. Egyetlen kivételt jegyeztek fel ahol nem helyénvaló: hivatalos helyek.

Külön kitértünk az iskolai nyelvhasználatra, ennek keretén belül arra, hogy a tanárok beszédében tapasztalnak-e tájszavakat, illetve a diákokat kijavítják-e, ha használnak. Megoszlik a vélemény arról, hogy a tanárok beszédében vélnek-e elfedezni a diákok tájszavakat. 46-an mondják azt, hogy nem használnak tájszólásokat, 29 tanuló viszont tapasztalja a tájszavak használatát a tanárok beszéde közben. A tanárok segítő szándékkal kijavítják, amikor tájszót használnak a diákok.

Nagydobronyt a palóc nyelvjárásokkal rokonítható nyelvjárásszigetnek tekintik. Nyelvjárásilag sok eltérést mutat más településekhez viszonyítva. Kultúrájában, etnikai szokásaiban is eltér. Szélesebb nyelvi repertoár áll a rendelkezésükre. Az iskolában végzett kutatás alapján is látható, hogy a nyelv változataiban él. Hatással van a fiatalokra a digitális kultúra térnyerése, hatással van az, hogy Kárpátalja lakossága többnemzetiségű. A tanulók ismerik a közösségben használt tájszavak nagy részét, de már ők nem használják beszéd közben, mégis fontosnak találják, hogy ez megmaradjon számukra, mert ezáltal különlegesebbek, ezáltal bárki felismeri őket néhány szó hallatán, és ezáltal tartoznak egymáshoz.

REZÜMÉ

Тема дипломної роботи: Особливості Великодобронського мовного діалекту у 21 столітті.

Мета роботи: показати мовну версію рідного села, Великої Доброни, дізнатися, яке ставлення жителів села до державної мови, а також, яке ставлення до діалектів.

Саме дослідження було поділено на дві сегменти. Цільова роль у дослідженні надавалося дорослим мешканцям села та учням 8-11 класів середньої школи. В обох осередках було проведено дослідження за допомогою двох видів анкет опитувань. Опитування звичайно проводилися в онлайн режимі.

У колі дорослих було заповнено 100 анкет опитувань. Самому молодшому учаснику в даному випадку -17 років, самому старшому учаснику – 66 років. Учнями-учасниками було заповнено 75 анкет. Учні, які брали участь ,всі Великодобронського походження та угорсько- рідномовні. Державною мовою володіють у більшості на мінімальному-, та деякі на середньому рівні. Найчастіше використовують угорську мову і вважають переважною

Я припустила, що більшість опитуваних вважає угорську розмову свого рідного села найкращим, та на їхню думку є різниці у діалекті свого та сусідніх сіл. Моє припущення підтвердилося. 80 опитуваних вважають розмову рідного села гарним , та таким, що відрізняється від розмов сусідніх сіл.

Опитувані тримають ту думку ,що є різниця у розмовах старших та молодших людей села. 67 осіб вважають, що старші більш розмовляють діалектом ,33 так думають, що поряд старших, молоді теж використовують діалект. Більшість вважає кращим розмову старшого покоління. Моє припущення, про те, що найбільш розмовляє діалектом старше покоління – підтвердилося.

Також припустила, що на думку опитуваних людей, через багато років ще буде використатися цей особливий діалект. Всі поважають свою рідну мову, будь то в будь-якій версії, із за цього всі бажають, щоб діти вирости в тій же духовності та культурі ,як вони. Поруч зі дорослими, учні теж рахують важливим залишення цієї мовної версії та діалекту. Моє припущення з цим підтвердилося.

Велику Добронь вважається діалектним островом, спорідненим «палоцьським» діалектам. По діалекту є багато розбіжностей у порівнянні з іншими селами. Відрізняється також в етнічних та культурних звичаях. Мають у володінні май широкий мовний репертуар. Із досліджень, проведених у школі видно, що мова живе

у своїх версіях. На молодь має вплив набрання позиції культури дігіталізації, а також те, що Закарпаття багатонаціональна. Учні розуміють значення більшості діалектів села ,але вони не використовують їх в свої розмові. Незважаючи на це, вважають дуже важливим, що цей діалект залишився для них. Завдяки цього вони є більш особливими, та почувавши їхню розмову, і чужі люди познають їхнє походження. Завдяки цього особливого діалекту належать один одному.

MELLÉKLETEK

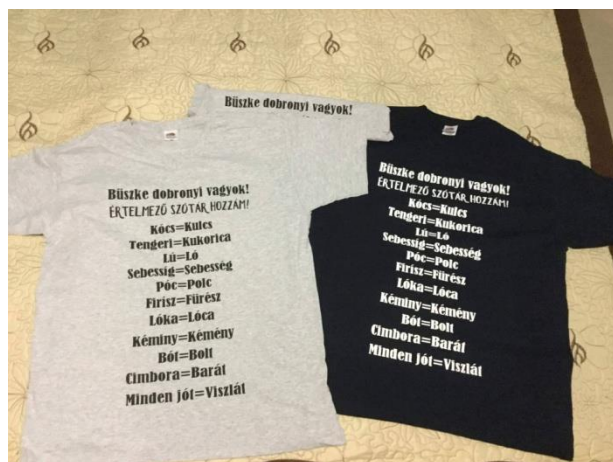
Hidi Erika Petra, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola magyar nyelv és irodalom szakos hallgatója vagyok. Jelen kérdőív a nagydobronyi lakosok nyelvhasználati sajátosságait kívánja vizsgálni. Válaszaival a szakdolgozatom elkészítését segíti elő.

A kérdőív kitöltése önkéntes és anonim.

Válaszait előre is köszönjük!

*A pólós fotót az Ajándék BT-től kölcsönöztem.

1. Kérem, egészítse ki a fentebbi képen látható listát!

_____ hónap-holnap _____

2) Neme:

a) Férfi

b) Nő

3) Életkora: 42

4) Nemzetisége:

a) magyar

c) orosz

b) ukrán

d) egyéb: _____

5) Anyanyelve:

a) magyar

c) orosz

b) ukrán

d) egyéb: _____

6) Születési helye: _____ Nagydobrony _____

7) Lakhelye: _____ Nagydobrony _____

8) Milyen nyelvet beszél a magyaron kívül?

a) ukrán

b) orosz

c) ukrán és orosz

d) egyiket sem

e) egyéb:

9) Hányasra értékeli az ukrán nyelvtudását 1-től 5-ig terjedő skálán? (Karikázza be a számot!)

egyáltalán nem tud	csak egy kicsit tud	közepesen tud	jól tud	nagyon jól tud
1	2	3	4	5

10) Hányasra értékeli a magyar nyelvtudását 1-től 5-ig terjedő skálán? (Karikázza be a számot!)

egyáltalán nem tud	csak egy kicsit tud	közepesen tud	jól tud	nagyon jól tud
1	2	3	4	5

11) Ön rendszerint milyen nyelvet használ? (A megfelelő helyre tegyen egy X-et!)

	Csak magyart	Inkább magyart, de néha ukránt/oroszt is	Inkább ukránt/oroszt	Csak ukránt/oroszt
Boltban		X		
Templomban	X			
Postán	X			
Bankban			X	
Orvosi rendelőben		X		
Hivatalban		X		
Vendéglőben	X			

12) Melyik nyelvet használja gyakrabban?

- a) **magyart**
- b) ukránt
- c) orosz
- d) egyforma arányban ukránt és orosz

13) Ön szerint melyik nyelv szebb?

- a) **magyar**
- b) ukrán
- c) orosz
- d) magyar és ukrán
- e) egyéb:

14) Ön szerint hol beszélnek a legszebben magyarul?

- a) **Kárpátalján**
- b) Magyarországon
- c) Erdélyben
- d) Felvidéken
- e) egyik sem
- f) egyéb: _____

15) Kárpátalján hol beszélnek szebben magyarul?

- a) *falvakban mert: a falvak nyelve hagyományos, a városban talán választékosabb a nyelvhasználat*
- b) városokban
mert: _____

16) Beszélnek-e itt, ezen a településen nyelvjárásban/tájszólásban?

- a) **igen**
- b) **nem**

17) Ha előző válasza ige, kérem írja le, mik a jellegzetességei?

_____ *Ezla igen érdekes. (la szócska használata)* _____

18) Ön szerint van különbség az idősek és a fiatalok beszéde között?

- a) **van**
- b) **nincs**

19) Mit gondol, inkább az idősebbek vagy a fiatalok beszélnek nyelvjárást településén?

- a) **idősek**
- b) **fiatalok**
- c) **mindkettő**
- d) **egyik sem**

20) Véleménye szerint az idősebbek vagy a fiatalok beszéde szebb? Miért?

_____ *Számomra az idősebbek beszéde szebb, mert a fiatalok nagyon sok trágár szót, sok rövidítést használnak.* _____

21) Kik beszélnek a régi tájszólást a településén?

_____ *Talán a nagyon idős emberek nyelvében észrevehető még a régi tájszólás* _____

22) Ön szerint saját települése magyar beszéde:

- a) **szép**
- b) **csúnya**

c) olyan mint más településeken

23) Mit gondol, mitől lehet szép/csúnya egy nyelv?

_____ *A választékos beszédől szép, de a tájszólástól is* _____

24) Van különbség az ön települése és a szomszéd települések magyar beszéde között?

_____ *→például: Nagydobronyban nem jellemző a suk-sükölés* _____

25) Szebben beszélnek itt, mint a szomszéd településeken?

a) igen

b) nem

26) Ön ismer olyan szavakat, amelyeket saját településén másképp mondanak, mint egyéb településeken?

a) nem

b) igen

27) Ha előző válasza igen, kérem, írjon rá példát!

Kolompír

28) Ön beszél nyelvjárást?

a) igen

b) nem

29) Amennyiben előző válasza igen, hol használja?

a) otthon/ családban és barátokkal

b) munkahelyen/iskolában

c) mindenhol

30) Ha beszél nyelvjárást, volt már olyan eset, hogy szégyellte a nyelvjárási beszédmódját?

a) igen

b) nem

c) nem beszélek

31) Mennyire tartja zavarónak a nyelvjárási beszédet a következő helyeken? (1-től 5-ig terjedő skálán értékelje. 1- nagyon zavaró, 5-egyáltalán nem zavaró)

Karikázza be választát!

Családban					X
-----------	--	--	--	--	---

Baráti körben					X
Iskolában				X	
Üzletben				X	
Televízióban, rádióban				X	
Nyilvános, közéleti beszédben		X			
Templomban			X		

32) Előfordult, hogy megszólták/csúfolták nyelvjárási beszédmódja miatt?

- a) igen
- b) nem**

33) Ha az előző válasza igen, hol szólták meg/csúfolták ki?

_____ *Nem csúfoltak ki* _____

34) Véleménye szerint a jövőben is így fognak beszélni önöknél?

- a) igen
- b) nem**

35) Sajnálná, ha kiveszne ez a sajátos nyelvhasználat? Válaszát, kérem indokolja meg!

_____ *Mindenképp, a nyelvjárási hozzáánk tartozik.* _____

Köszönjük, hogy válaszolt kérdéseinkre!

Az iskolások számára készített kérdőív:

Hidi Erika Petra, A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola magyar nyelv és irodalom szakos hallgatója vagyok. Az alábbi kérdőív kitöltésével nagyban elősegítenéd a szakdolgozatom elkészítését!

A kérdőív önkéntes és anonim.

Válaszaidat előre is köszönjük!

*A pólós fotót az Ajándék BT-től kölcsönöztem.

1. Ha te is büszke dobronyi vagy (s ha nem, akkor is :)), kérlek, egészítsd ki olyan sajátos szavakkal a listát, amit itt használnak, de máshol nem.

Kalusnyi, ottla, mán

- 2) Szerinted mennyire ciki egy ilyen póló viselése?

_____ Legmenőbb _____

- 3) Nem:

a)Nő

b) Férfi

- 4) Életkor:

14

- 5) Lakhely:

_____ Nagydobrony _____

- 6) Mi a véleményed a Nagydobronyban használatos beszédről?

_____ *Egyedi és különleges. Én szeretem* _____

7) Ki beszél nyelvjárásban a környezetben/családodban?

_____ *Édesapám* _____

8) Van eltérés aközött, hogyan beszélsz otthon és hogyan beszélsz az iskolában?

a) igen

b) nincs, ugyanúgy beszélek mindkét nyelven

9) Ha előző válaszod igen, kérdlek írd le, miben különbözik a beszéded otthon és az iskolában?

_____ *Nem különbözik, max annyit, hogy az iskolában a "fiatalok nyelvén" beszélek.* _____

10) Más településen (rokonoknál, városban, vendégségben) ugyanúgy beszélsz, mint otthon?

_____ *Nem. Próbálok sokkal illedelmesebb lenni. Közele rokonok ez alól kivételek.* _____

11) Kerültél-e már kellemetlen helyzetbe a helyi nyelvjárás miatt?

a)igen

b)nem

12) Szereted-e a település sajátos nyelvjárását? Miért?

_____ *Én személy szerint szeretem, mert egyedinek találom és jó érzéssel tölt el ha valakivel "parasztosan" beszélgethetek.* _____

13) Fontosnak tartod-e, hogy megmaradjon Nagydobrony sajátos nyelvjárása? Miért?

_____ *Igen fontosnak tartom, mert ez is Nagydobrony egyik jellemzője és ismertető jele.* _____

14) Mit gondolsz, hol helyénvaló a nyelvjárás használata?

_____ *A településen de lassan már mindenhol elfogadható.* _____

15) Örölnél-e neki, ha majd a gyerekeid is beszélnék a helyi nyelvjárást? Miért?

_____ *Örölnék, mert elmondhatnám, hogy vérbeli Dobronyiak.* _____

16) Volt-e már olyan, hogy rászóltál a szüleidre/nagyszüleidre, ha valamit tájszólásban mondtak?

a) igen

b) **nem**

17) Ha előző válaszod igen, kérlek írd le, mi volt a következménye annak, ha rászóltál már valakire?

_____ *Nem szóltam* _____

18) A tanár szerint helyénvaló az iskolában tájszólást használni?

a) igen

b) **nem**

19) A tanár használ az órákon tájszólást?

a) igen

b) **nem**

20) Ha az iskolában tájszólást használok: (Több válasz jelölése lehetséges!)

a) kijavít a tanár

b) megszégyenít miatta

c) **szól, hogy az iskolában nem így kell beszélni**

d) nem használok tájszólást

21) Ha a tanár kijavít, amikor tájszót használsz, kijavítja-e a ragozást is? (csináli, csinálja)

a) igen

b) **nem**

22) Szerinted kiejtésben más a dobronyban használatos beszéd, mint egyéb településeken? Ha igen, miben különbözik?

_____ *Szerintem nem különbözik a közeli településeken használatos beszédétől.* _____

23) Használod-e az alább felsorolt tájszavakat?

	igen	nem
rásza		X
spór	X	

sezlony		X
skatulya	X	
fírhang		X
hokedli		X
talácsi		X
findzsa		X
sifony	X	
lajbi	X	
vitrin	X	
diván		X
abora		X
kalusnyi	X	

24) Használják-e a szüleid, nagyszüleid az alább felsorolt tájszavakat?

	igen	nem
rásza	X	
spór	X	
sezlony		X
skatulya	X	
fírhang		X
hokedli		X
talácsi		X
findzsa		X
sifony	X	
lajbi	X	
vitrin	X	

diván	X	
abora		X
kalusnyi	X	

25) Írd körül a szó jelentését és add meg a szinonimáját/rokon értelmű jelentését!

Rásza

_____ *palánta* _____

spór

_____ *főzőlap* _____

sezlony

_____ *kanapé, heverő* _____

skatulya

_____ *kis doboz* _____

fírhang

_____ *függöny* _____

hokedli

_____ *szék* _____

talázi

_____ *csorgató* _____

findza

_____ *bögre* _____

sifony

_____ *szekrény* _____

lajbi

_____ *melény* _____

vitrin

_____ *üveges szekrény* _____

divány

_____ *kanapé* _____

abóra

_____ *építmény a széna tárolására* _____

kalusnyi

_____ *papucs* _____

26) Kérlek, nevezd meg az alábbi képeken látható dolgot, s külön írd oda, Dobronyban hogyan nevezik általában.

villanykörte

furik

trapacska

lapcsi

látbtó

csinár

tengeri

bogrács

abrosz

oszlop

murkó

sánc

27. Kérlek, fejtsd ki, mit tanultál az iskolában a nyelvjárásokról.

Nem figyeltem.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Balogh Lajos 1991. Palócok a Kárpátalján? In: Hajdú Mihály–Kiss Jenő szerk., Emlékkönyv Benkő Loránd hetvenedik születésnapjára. Budapest. 63–66.
- Bartha Csilla 1998. A szociolingvisztika alapjai. Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Mai Magyar Nyelvi Tanszék.
- Beregszászi Anikó – Dudics lakatos Katalin. Modern danse macabre egy kárpátaljai középiskolai magyarnyelv-tankönyv kapcsán. In: Istók, Béla; Lőrincz, Gábor; Lőrincz, Julianna; Simon, Szabolcs (szerk.) Tankönyvkutatás – fordított tankönyvek – kétnyelvűség. A Variológiai Kutatócsoport 9. nemzetközi tankönyvkutató konferenciájának tanulmányai. Komárom, Magyarország : Selye János Egyetem Tanárképző Kara. 149-165. 2020.
- Beregszászi Anikó – Dudics Lakatos Katalin. Utak és tévutak az anyanyelvi nevelésben a kárpátaljai magyar középiskolákban. // Csernicskó István – Márku Anita szerk. A nyelvészet műhelyeiből. Ungvár: Autdor-Shark. 150-164. 2019
- Beregszászi Anikó – Csernicskó István 2007: A kárpátaljai magyar nyelvjárásokról. In: Csernicskó István–Márku Anita szerk.: *Hiába repülsz te akárhová*, PoliPrint, Ungvár, 7–96.
- Beregszászi Anikó – Márku Anita 2003. A kárpátaljai magyar középiskolások nyelvhasználatáról. In: Csernicskó István szerk., *A mi szavunk járása*. Ungvár: PoliPrint. 179–207.
- Csernicskó István – Beregszászi Anikó 1996. A magyar nyelv változatai és stílusrétegei a kárpátaljai magyarnyelv-tankönyvekben. In: Csernicskó István – Várad Tamás szerk., *A kisebbségi magyar iskolai nyelvhasználat*. Tinta Könyvkiadó Budapest. 29–38.
- Csernicskó István – Márku Anita szerk. 2007. *Hiába repülsz te akárhová... Segédkönyv a kárpátaljai magyar nyelvjárások tanulmányozásához*. Ungvár: PoliPrint.
- Csernicskó István 1998. *A magyar nyelv Ukrajnában (Kárpátalján)*. Budapest: Osiris Kiadó.
- Csernicskó István 2004. Valóban különleges-e a (fiatal) nagydobronyaiak nyelvjárása? In: P. Lakatos Ilona – T. Károlyi Margit szerk. *Nyelvvesztés, nyelvjárásvesztés, nyelvcseré*. Budapest: Tinta Kiadó. 126–129.

- Dudics Lakatos Katalin – Tóth Péter 2017. A nagydobronyi nyelvjárásról. In: Orosz Ildikó (szerk.): *Acta Academiae Beregsasiensis*. Tudományos folyóirat. Beregszász–Ungvár. 185–190.
- Dudics Lakatos Katalin 2016. A nyelvjárások megítélése a kárpátaljai magyar oktatásban (Néhány felmérés tanulsága alapján). In: Tóth Péter et al. szerk. *VI. Dialektológiai Szimpozion*. Szombathely – Nyitra. Kiadja a Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara és a Szlovákiai Magyar Akadémiai Tanács.
- Felde Györgyi 1992. Nyelvérzék és normatudat egy általános iskolai tanulók körében végzett felmérés tükrében. In: Kemény Gábor szerk. *Normatudat–nyelvi norma*. Linguistica. Series A. Studia et dissertationes, 8. MTA Nyelvtudományi Intézete, Budapest. 177–191.
- Gazdag Vilmos 2013. Keleti szláv hatás a kárpátaljai magyar nyelvjárásokban. In: Cholnoky Győző szerk., *Kisebbségkutatás*. Lucidus Kiadó, Budapest, 66-101.
- Gazdag Vilmos 2014. Orosz/ukrán nyelvi hatás a kárpátaljai magyar nyelvjárásokban. In: Kiss Jenő (Szerk.) 2001. *Magyar Dialektológia*. Orsis Kiadó, Budapest.
- Horger Antal 1934. A magyar nyelvjárások. Kókai Lajos kiadása, Budapest
- Horváth Katalin 1976. *A kárpátontúli magyar nyelvjárások magánhangzó-rendszere*. Az USZSZK Felső- és szakközépoktatásügyi Minisztériuma – Uzshorodi Állami Egyetem, Ungvár
- Juhász Dezső 2001. A nyelvjárasi régiók. In: Kiss Jenő szerk., *Magyar dialektológia*. Osiris Kiadó, Budapest. 262–316.
- Karmacsi Zoltán 2003a. A tiszaujlaki lakosok nyelvválasztási szokásai. In: Csernicskó István szerk. *A mi szavunk járása*. PoliPrint, Ungvár. 74–82.
- Karmacsi Zoltán 2003b. Nyelvválasztási szokások a tiszaujlaki középiskolások körében. *Acta Beregsasiensis* 3. évf. 3. szám. 58–63.
- Karmacsi Zoltán 2004. A magyar nyelv használatának lehetőségei Beregszászban és Tiszaujlakon. In: Beregszászi Anikó – Csernicskó István. *Tanulmányok a kárpátaljai magyar nyelvhasználatról*. PoliPrint, Ungvár. 97–105.
- Kiss Jenő 1996. Nyelvjárás és köznyelv: általános iskolások nyelvi tudatosságának vizsgálata nyelvjárasi környezetben. *Magyar Nyelv* 92: 403–415.
- Kiss Jenő 1998. A nyelvjárásokhoz és a köznyelvhez való viszonyulás: attitűdváltozások a magyar nyelvközösségben. In: Zoltán András szerk. *Nyelv, stílus, irodalom*. Köszöntő könyv Péter Mihály 70. születésnapjára. ELTE BTK Keleti szláv és Balti Filológiai Tanszéke, Budapest. 315–317.

- Kiss Jenő 2001a. Bevezetés. Nyelvek, nyelvváltozatok, nyelvjárások. A dialektológia (1–3). In: Kiss Jenő szerk., *Magyar dialektológia*. Budapest, Osiris Kiadó, 7–91.
- Kiss Jenő 2001c. A regionális nyelvhasználat és vizsgálata. In: Kiss Jenő szerk., *Magyar dialektológia*. Budapest, Osiris Kiadó, 175–256.
- Kiss Jenő 2017. A nyelvjárások. In: Tolcsvai Nagy Gábor szerk., *A magyar nyelv jelene és jövője*. Budapest: Gondolat Kiadó, 199–221.
- Kiss Jenő szerk. 2001. Magyar dialektológia. Osiris Kiadó, Budapest.
- Kótyuk István 2005. Magyar nyelv 5–12. osztály. Tanterv a magyar tannyelvű iskolák számára. Bukrek, Csernyivci.
- Lakatos Katalin 2010. Kárpátaljai magyar iskolások nyelvi tudata és attitűdje. PhD-értekezés. ELTE, Budapest.
- Lakatos Katalin 2011. A kárpátaljai magyar iskolások köznyelvi normatudatáról. In: Kozmács István – Vančo Ildikó szerk. *A csitári hegyek alatt: Írások Sándor Anna tiszteletére*. Konstantin Filozófus Egyetem, Nyitra. 139–144.
- Márku Anita 2013. „Po zákárpátszki” Kétnyelvűség, kétnyelvűségi hatások és kétnyelvű kommunikációs stratégiák a kárpátaljai magyar közösségben. „Líra” Poligráfcentrum, Ungvár.
- Molnár József–Molnár D. István 2005. Kárpátalja népessége és magyarsága a népszámlálási és népmozgalmi adatok tükrében. Ungvár, PoliPrint 82–85.
- Móricz Kálmán 2016. Nagydobrony. HTSART, Budapest. 239–247.
- Parapatics Andrea 2020. A magyar nyelv regionalitása és a köznevelés. Tények, problémák, javaslatok. TINTA Könyvkiadó Budapest.
- Sándor Klára 2016. Nyelv és társadalom. Budapest: Krónika Nova Kiadó Kft. 44–46.
- Sebestyén Zsolt 2007. Kárpátalja történeti helyneveinek nyelvjárás-történeti tanulságai. In: Horváth Katalin 1976: *A kárpátontúli magyar nyelvjárások magánhangzó-rendszere*. Uzshorod, Egyetemi jegyzet.
- Tóth Péter 2016. A beregrákosi, nagydobronyi és kajdanói nyelvjárás gyökereiről. In: Czetter Ibolya–Hajba Renáta–Tóth Péter (szerk.): *VI. Dialektológiai Szimpozion*. Kiadja a Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara és a Szlovákiai Magyar Akadémiai Tanács. 615–627.
- Törös Béla 1910. A beregszászi nyelvjárás. Athenaeum, Budapest.

Ім'я користувача:
Моца Андрій Андрійович

ID перевірки:
1007910572

Дата перевірки:
18.05.2021 15:07:19 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet

Дата звіту:
18.05.2021 21:52:33 EEST

ID користувача:
100006701

Назва документа: Hidi Erika Petra_Magyar szak_Szakdolgozat_2021

Кількість сторінок: 64 Кількість слів: 14487 Кількість символів: 110341 Розмір файлу: 1.81 MB ID файлу: 1008002902

7.3% Схожість

Найбільша схожість: 2.08% з Інтернет-джерелом (<http://karpataljaiadatbank.net/images/pdf/dudics%20lakatos%20kat...>)

7.3% Джерела з Інтернету

262

Сторінка 66

Пошук збігів з Бібліотекою не проводився

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел